

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ondřej Jindra

**Právní postavení vzniku a fungování Finanční
stráže Československa**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5. 6. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ondřej Jindra

V Praze dne 5. 6. 2017

Děkuji tímto panu doc. JUDr. Ladislavu Soukupovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a významnou pomoc při zpracování této diplomové práce. Zároveň děkuji za jeho poskytnuté rady a praktické zkušenosti, které mi v mnoha ohledech velice pomohly.

Obsah

1	Úvod	6
2	Vývoj právní úpravy Finanční stráže před rokem 1918 v českých zemích	7
2.1	Ministerstvo financí od roku 1918 a jeho sounáležitost s Finanční stráží.....	9
3	Finanční stráž Československé republiky	12
3.1	Budování Finanční stráže	19
3.2	Vládní nařízení č. 201/1923 Sb. z. a n.	21
3.3	Zlepšování podmínek Finanční stráže	23
3.4	Vybavení příslušníků Finanční stráže	24
3.4.1	Výzbroj	25
3.4.2	Výstroj	27
3.5	Celní zákon č. 114/1927 Sb. z. a n.	28
3.6	Struktura Finanční stráže	30
3.6.1	Pomocní zřízení Finanční stráže	30
3.6.2	Zřízení Finanční stráže.....	32
3.6.3	Vrchní respicient Finanční stráže	34
3.6.4	Úředníci Finanční stráže	35
4	Práce a působení Finanční stráže	36
4.1	Konkrétní činnost Finanční stráže	40
5	Spolupráce pohraniční Finanční stráže a armády Československé republiky.....	41
6	Narůstající krize třicátých let	43
7	Stráž obrany státu	46
7.1	Rok 1938 a Mnichovská dohoda	50
7.2	Podkarpatská Rus a Slovensko	54
8	Okupace a přechodný zánik Finanční stráže	56
9	Obroda po II. světové válce.....	56
10	Zánik Finanční stráže.....	59
11	Závěr	60
12	Použité prameny a literatura	62
13	Résumé	66
14	Zusammenfassung	68

15	Abstract	70
16	Klíčová slova / Key words	72

1 Úvod

V této práci bych se chtěl blíže věnovat činnosti Finanční stráže, především pak v období Československé republiky, konkrétněji v letech 1918 až 1949. Tedy až do samotného zániku Finanční stráže. Finanční stráž byla ozbrojený sbor podléhající resortu Ministerstva financí, jehož prvotním úkolem byla celní kontrola státních hranic, zadržování pašeráků a podloudníků. Postupem doby, obzvláště narůstající hospodářskou i politickou krizí v Evropě ve 30. letech 20. století, se činnost Finanční stráže zaměřovala i na vojenské střežení státních hranic. Následně Finanční stráž působila jako první sled obrany území našeho státu, když jako další státní bezpečnostní složky počala v roce 1936 být začleňována do Stráže obrany státu. Finanční stráž pro svůj výkon celní kontroly hranic nebyla u obyvatel příliš oblíbeným orgánem, a to především z důvodu vybírání cla a zadržování pašeráků. Jedním z největších problémů pro Finanční stráž se stala i averze zdejšího pohraničního obyvatelstva, které tento státní orgán nepřijímalo za svůj. Financové se museli vypořádávat nejen s nehostinným terénem a náročnou službou, ale i právě s obyvatelstvem pohraničí.

Na úvod bych se proto rád pro lepší pochopení tohoto sboru vydal nejprve do její historie. Dále bych se chtěl věnovat jejímu postavení v nově vzniklém státě, struktuře a činnosti sboru Finanční stráže a dalším úskalím. K tomu je pak důležité říci si i něco o nejvyšším správním orgánu Finanční stráže, tedy o Ministerstvu financí. Pro vývoj Finanční stráže je dále nezbytné sledovat narůstající hospodářskou i politickou krizi 30. let 20. století, která významně ovlivnila vývoj Finanční stráže, i vývoj Československé republiky a rovněž celého světa.

Po mnichovském diktátu, a následně po zřízení Protektorátu Čechy a Morava, došlo ke zrušení Stráže obrany státu, jako i ke zrušení Finanční stráže, jejíž služby už nebylo zapotřebí. Příslušníci Finanční stráže a Stráže obrany státu se pak vyznamenali i během 2. světové války, kde působili buď v domácím, nebo zahraničním odboji. Od května roku 1945 se obnovovala opětovná resortní činnost Finanční stráže.

Definitivní konec Finanční stráže nastal až k 1. lednu roku 1949, kdy veškerá její činnost a agenda byla sloučena se Sborem národní bezpečnosti. Tímto došlo k zániku jednoho z posledních pilířů státní výstavby Československé republiky, který byl převzat z dřívějšího Rakousko-Uherska, a o kterém je dnešní veřejnost velmi málo informována. Mým cílem je tedy nastínit a popsat tento ne zcela známý ozbrojený sbor a zároveň tak oživit zapomenutou památku odvážných mužů, kteří především mezi zářím roku 1938 až březnem 1939 padli při obraně samostatného Československého státu.

2 Vývoj právní úpravy Finanční stráže před rokem 1918 v českých zemích

Jak již bylo řečeno v úvodu, tato práce se zaměřuje především na období let 1918 – 1949, tedy již na období nově vzniklé Československé republiky¹. Úvodem se však sluší poznamenat několik důležitých faktů o prehistorii Finanční stráže na území tehdejšího Rakousko-Uherského soustátí.

Finanční stráž, respektive její předchůdkyně z doby před rokem 1918 vznikla už za vládnutí habsburské monarchie. Měla sloužit především jako ochrana ekonomicky působící v pohraniční oblasti, a měla se zaměřovat hlavně na tehdejší podloudníky, kontrolu dodržování finančních předpisů a spolupůsobení při udržování veřejného pořádku.

Tato činnost započala již od poloviny 18. století, avšak teprve na základě císařského rozhodnutí ze dne 24. října 1829 a posléze dvorského dekretu ze dne 10. října 1830² byl ustaven nevojenský ozbrojený sbor pohraniční stráže, tzv. Grenzwaiche, jejímž příslušníkům se říkalo Grenzjäger (pohraniční myslivci).

Nedlouho na to dne 22. dubna roku 1835³ došlo ke zřízení důchodkové stráže tzv. Gefällenwaiche, která působila hlavně ve vnitrozemí a byla doplňována o příslušníky pohraniční stráže. Jejím úkolem bylo zajišťování dalších úseků celního a daňového systému státu, tzn. výběru daní a dávek. Mezi tyto dávky by se daly pořadit např. potravinové daně, tabákové daně a další.

Konečně vznik Finanční stráže, tzv. Finanzwaiche, v novodobém pojetí upravilo nejvyšší rozhodnutí a dvorský dekret ze dne 21. dubna 1843⁴. Tehdejší sbor pohraniční Finanční stráže se spojil s důchodkovou stráží a náplní jejich společné práce se stal výkon pravomocí finanční policie v pohraničí i ve vnitrozemí. V místě, kde se nenacházel žádný státní policejní orgán, musela ještě Finanční stráž plnit funkci pořádkové vojenské policie⁵. Další právní úpravu nalézáme v roce 1843, kdy byl vydán pro již nově vzniklou Finanční

---

¹ Finanční stráž existovala v rámci naší historie v několika fázích Československé republiky, a to konkrétně: První republika od roku 1918 – 1938; Druhá republika a Protektorát Čechy a Morava od roku 1938 – 1945, respektive pro Finanční stráž do roku 1940; Třetí republika od roku 1945 – 1948.

² http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwaiche“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl.

³ http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwaiche“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl.

⁴ http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwaiche“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl.

⁵ Pořádková policie vykonává běžné úkony náležející policejnímu orgánu, tj. kontrola a dodržování práva mezi občany a další. Naproti tomu, vojenská policie je speciální sbor, který působí v armádě a rovněž působí při kontrole a dodržování práva ve vojenských zařízeních, pořádku mezi vojáky a plnil další speciální úkoly.

stráž tzv. organizační služební předpis. Dílčí věcnou nebo územní působnost měly další normy jako zvláštní předpis pro styk s Pruskem. Úpravu činnosti a chování na hranici upravoval služební předpis z roku 1858 pro Finanční stráž ve Vorarlbergu a podél hranic Německa - tehdejšího Pruska. Tento předpis platil posléze i na ostatních hranicích.⁶ Oproti tomu v Uhersku fungovali v těchto dobách tzv. třicátkoví dozorčí orgánové, kteří se v 50. letech 19. století přeměnili na Finanční stráž po vzoru Rakouska. Od roku 1850 pak nově vznikla zemská finanční ředitelství ve Lvově, Praze, Vídni, Terstu, Brnu, Štýrském Hradci (Graz), Innsbrucku a finanční úřady v Linci, Salzburgu, Terstu, Černovici a Opavě.⁷

Roku 1869 docházelo v monarchii k organizačnímu členění Finanční stráže do oddělení, ta pak tvořila kontrolní okresy Finanční stráže, které začaly oficiálně fungovat ode dne 29. března 1856⁸ a ty nakonec podléhaly příslušným sekčním správním územím Finanční stráže. Původní struktura Finanční stráže Rakousko-Uherska spočívala na odděleních Finanční stráže, která byla rozmístěna v pohraničí. Dalším stupněm struktury Finanční stráže byl inspektorát Finanční stráže, který se skládal zpravidla z okolo čtyř až pěti oddělení. Ode dne 31. října 1858 se také v každém hraničním okrese stanovil úřad hraničního inspektora, který řídil všechny složky ostrahy hranice. Zároveň tito hraniční inspektoři podléhali přímo zemskému finančnímu ředitelství.⁹ Personální obsazení Finanční stráže se rozdělilo na úřednictvo a mužstvo. V úřednictvu figurovali tzv. komisaři, mužstvo bylo rozděleno na respicienty, naddozorce a dozorce. Pro stále se zvyšující počet finančníků v zemi a jejich nové organizace bylo zapotřebí zavést i nejrůznější školení a cvičení pro příslušníky Finanční stráže. První takto konané školení pro příslušníky Finanční stráže se odehrálo dne 19. listopadu 1862 v Brně.¹⁰

Správa Finanční stráže a podmínky její činnosti byly několikrát upravovány, a to opakovaně v letech 1843, 1869, 1890, 1895 a 1899. Nový služební předpis, který dále upravoval podmínky existence a vnitřní organizace Finanční stráže, byl vydán císařským rozhodnutím dne 17. března 1907. Rakouské ministerstvo financí poté přistoupilo k vydání nového služebního řádu¹¹. Tento předpis platil až do institucionálního zániku Finanční stráže,

⁶ Slovník veřejného práva československého. *Reprint*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 8090275249, strana 624.

⁷ http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwache“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl.

⁸ JIRÁK, Jan. Na stezkách krále Šumavy. 2., upr. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2005. Průvodce historií západních Čech. ISBN 8086125637, strana 19.

⁹ JIRÁK, Jan. Na stezkách krále Šumavy. 2., upr. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2005. Průvodce historií západních Čech. ISBN 8086125637, strana 19.

¹⁰ http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwache“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl.

¹¹ Tento byl vydán výnosem č. 21.134 ze dne 19. března 1907 věstníku č. 45, s účinností od 1. dubna 1907.

který se datuje k roku 1949 a po vzniku samostatné Československé republiky platil tento předpis i na Slovensku.¹² S problémy se starou a mnohdy nepoužitelnou úpravou se chtěli představitelé československé vlády vypořádat vydáním nového služebního řádu. K tomuto kroku bohužel nikdy nedošlo, a tak se nadále musel používat starý služební předpis.

Služební řád z roku 1907 vymezoval, že Finanční stráž přísluší následující funkce:

- odkrývání podloudnictví a jiných přestupků důchodkových;
- odkrývání nesprávného počínání úřadů a zřízenců;
- napomáhání výkonným úřadům při jejich úředních výkonech;
- zabraňování přístupu do země podezřelým osobám;
- bránění vojenským zběhům v útěku do ciziny;
- pomáhání provádění opatření k ochraně veřejné bezpečnosti;
- konání šetření a úředního jednání, které jí úřady uloží; a
- spolupůsobení při vojenské ochraně hranic podle zvláštních předpisů.

Bohužel, následující vývoj postavení a činnosti Finanční stráže byl přerušen první světovou válkou, mezi lety 1914 – 1918. Další vývoj Finanční stráže se tedy přenesl až do nově vzniklého Československého státu. Následující roky měly být pro příslušníky Finanční stráže zkouškou soudržnosti a pospolitosti v novém státě. V těchto dobách nakonec největšími zkouškami a perzekucemi trpěla právě Finanční stráž.

2.1 Ministerstvo financí od roku 1918 a jeho sounáležitost s Finanční stráží

Ačkoliv je předmětem této práce samostatný sbor Finanční stráže, zdá se mi vhodné se alespoň okrajově zmínit o jeho nadřízeném orgánu. Ministerstvo financí se poprvé v nově vzniklé republice objevilo v prozatímní ústavě¹³. Prvním ministrem financí byl jmenován Alois Rašín, který byl členem Národně-demokratické strany. V následujících měsících se Ministerstvo financí, stejně jako ostatní ministerstva, muselo potýkat s řadou složitých situací, které bylo nutno promptně vyřešit a zabezpečit tak řádné fungování nového státu. Ministerstvo financí bylo postaveno před tvrdou realitu, ve které se radost z nově vzniklého státu mísila se skutečností, že naše země, stejně jako ostatní bývalé země Rakousko-Uherska, byla finančně zpustošena první světovou válkou. Jeden z hlavních problémů, který musela nová vláda řešit, bylo neprodleně stabilizovat hospodářské a sociální poměry, především zásobování. Pro zajištění řádného fungování státu bylo nutné zaopatřit naši republiku

---

¹² Nařízení vlády č. 380/1919 Sb. z. a n., kterým se upravují služební a hmotné poměry finanční stráže na Slovensku, ze dne 7. července 1919.

¹³ Zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., o prozatímní Ústavě, ze dne 13. listopadu 1918.

samostatnou českou měnou. Do této doby jsme byli stále propojeni s rakouskou cedulovou bankou. Tato banka opakovaně tiskla nové peníze, které se dostávaly přes naše hranice, a to mělo za následek prudký nárůst inflace. Aby se zabránilo dalšímu nárůstu inflace, bylo zapotřebí nejprve provést okolkování naší nové samostatné měny. O této problematice viz níže.

Ministerstvo financí, jakožto primární nadřízený subjekt, mělo pro činnost Finanční stráže k dispozici i další velice důležité orgány. Těmi byla například zemská finanční ředitelství, která se nacházela v Praze a Brně, dále finanční ředitelství v Opavě. Zemským finančním ředitelstvím podléhala okresní finanční ředitelství, která v první instanci řešila správu daní a celních poplatků. V Čechách bylo dvanáct těchto okresních finančních ředitelství, na Moravě čtyři a ve Slezsku jejich činnost vykonávaly tři finanční inspektoráty.

Výkonnými orgány v oblasti kontroly nepřímých daní a celních poplatků byly důchodkové kontrolní úřady a celní úřady. Třem čtvrtinám zemských finančních ředitelství podléhaly tři úřady pro vyměřování poplatků. Nutno podotknout, že v každé zemi se nacházel jeden úřad. Dále existovaly hlavní zemské pokladny v Praze a v Brně, hlavní celní úřad v Praze, kolkovní úřad v Praze, zemský ekonomát a sklad kolkových známek v Brně a v Opavě.

Přibližně třem čtvrtinám dozoru okresních finančních ředitelství podléhaly dále puncovní úřady, pražská burza a plodinová burza. Nutno dodat, že k tomuto výčtu dále náležely menší státní aparáty, jako například finanční prokuratury¹⁴, tabáková režie¹⁵ a loterní úřady. Každý z těchto úřadů měl své zastoupení v Praze i Brně.

Ministerstvu financí, jako ostatním ministerstvům, náležela povinnost zkonsolidovat starou rakousko-uherskou právní úpravu a přizpůsobit ji nově vzniklému státu. V prvním období bylo prvotně nezbytné oddělit daňovou správu od správy politické a nedovolit tak dalšímu ovlivňování jejich činností. Toto bylo provedeno zákonem o oddělení správy finanční od politické.¹⁶ Díky tomuto zákonu vznikly nově berní správy a tyto byly nově podřízeny zemským finančním ředitelstvím. Dále bylo nově zapotřebí zavést i větší samostatnost, respektive nezávislost úředníků, která byla upravena tzv. služební pragmatikou.¹⁷ Celní správa byla postupem času především modernizována, přičemž tomu svědčí právě téma této práce.

---

¹⁴ Finanční prokuratura (dříve také prokuratura dvorní komory, prokuratura komorní, úřad fiskální) jednalo se o úřad státní, jehož úkolem bylo zastupovat státní pokladnu, fondy jemu na roveň postavené především v záležitostech soudních. Dále za ně podávala nejrůznější prohlášení, vypomáhala při právním jednáním týkající se státní pokladny a fondů.

¹⁵ Jednalo se o státní monopol na řízení a kontrolu cigaret v Československé republice.

¹⁶ Zákon č. 153/1919 Sb. z. a n., jenž se týče oddělení správy finanční od správy politické, ze dne 20. března 1919.

¹⁷ Zákon č. 15/1914 ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika), ze dne 25. ledna 1914.

Samo Ministerstvo financí bylo rozděleno na deset odborů. Tyto odbory se dále dělily na pět daňových sekcí, jako byly např. sekce daní a dávek přímých, sekce daní spotřebních a monopolů, sekce poplatků, sekce cel a další. Zvláštní sekcí pak byl zřízen odbor revizní, zřízený pro revizní agendu v oboru dávky z majetku, který byl pověřen i revizně kontrolní službou všech přímých daní.¹⁸

V této práci bych rovněž pro lepší informovanost uvedl všechny ministry financí a správce ministerstva financí, kteří se jakkoliv, ať aktivně či skoro vůbec, podíleli na činnosti Finanční stráže:

- **Alois Rašín** - ministrem financí od 14. listopadu 1918 do 8. července 1919;
- **Cyril Horáček** - ministrem financí od 9. července 1919 do 26. září 1919;
- **Kuneš Sonntág** - ministrem financí od 27. září 1919 do 25. května 1920;
- **Karel Engliš** - ministrem financí od 26. května 1920 do 15. září 1920;
  - správce ministerstva financí od 15. září 1920 do 21. března 1921;
- **Vladimír Hanačík** - ministrem financí od 22. března 1921 do 26. září 1921;
- **Augustín Novák** - ministrem financí od 27. září 1921 do 7. října 1922;
- **Alois Rašín** - ministrem financí od 7. října 1922 do 18. února 1923;
- **Bohdan Bečka** - ministrem financí od 24. února 1923 do 8. prosince 1923;
- **Karel Engliš** - ministrem financí od 9. prosince 1925 do 25. listopadu 1928;
- **Vlasák Bohumil** - správce Ministerstva financí od 26. listopadu 1928 do 1. února 1929;
  - ministrem financí od 1. února 1929 do 7. prosince 1929;
- **Karel Engliš** - ministrem financí od 7. prosince 1929 do 16. dubna 1931;
- **Karel Trapl** - ministrem financí od 17. dubna 1931 do 16. března 1936;
- **Emil Franke** - správce Ministerstva financí od 17. března 1936 do 28. března 1936;
- **Josef Kalfus** - ministrem financí od 28. března 1936 do 21. července 1937;
- **Emil Franke** - správce Ministerstva financí od 21. července 1937 do 2. října 1937;
- **Josef Kalfus a Protektorání vláda**
  - ministrem financí od 2. října 1937 do 14. března 1939;
  - ministrem financí od 15. března 1939 do 5. května 1945;
- **Edvard Outrata a Exilová vláda**
  - ministrem financí od 21. července 1940 do 27. října 1941;

---

¹⁸ <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/historie-ministerstva/publikace-o-historii-mf/historie-mf-1918-2004-18470>. Publikace: Historie Ministerstva financí 1918 - 2004, BONĚK, Václav, Ing., KREJČÍ, Jan, JUDr., KROUPA, Jiří, JUDr., PhD. PAVEL, Jan, Ing. Strana 17.

- **Ladislav Feierabend a Exilová vláda**
  - ministrem financí od 27. října 1941 do 5. dubna 1945;
- **Vavro Šrobár** - ministrem financí 4. dubna 1945 do 2. července 1946;
- **Jaromír Dolanský** - ministrem financí od 2. července 1946 do 5. dubna 1949.

Ministerstvo financí bylo rovněž jako nejvyšší orgán správy Finanční stráže zároveň i jeho ústředním inspektorem, a to konkrétně dle § 14 odst. 2 vládního nařízení z roku 1923.¹⁹ Soustavě a další specifikaci Ministerstva financí v letech 1918 až 1948 bychom mohli věnovat jedno celé téma diplomové práce. Já bych se proto velice rád vrátil k samotné Finanční strážci Československa.

3 Finanční stráž Československé republiky

Nově vzniklý stát – Československá republika – byl předmětem averze německy mluvících států, respektive Němců a Rakušanů, ale také Poláků a Maďarů. Po vytvoření Československé republiky se tyto země nechtěly smířit s právě nově ustavenou republikou, a tak na hranicích s těmito státy často docházelo k vojenským střetnutím. Situace byla nejvíce vyhrocena na jižním Slovensku a na Těšínsku²⁰. V těchto místech docházelo i řádově v několika měsících k tvrdým vojenským střetům mezi naší republikou a místními separatistickými snahami o odtržení částí našeho území. Bylo zde tedy nutné posílit vojenský potenciál, který by zavedl náležitý pořádek. Tato činnost nebyla však v rukou samotné Finanční stráže, ale musely se na ní podílet i složky armády a dalších ozbrojených útvarů.

Po vzniku samostatné Československé republiky odtržením od Rakousko-Uherské monarchie se musela krotit počáteční euforie. Jelikož bylo zapotřebí vyřešit několik zásadních otázek, před nimiž nyní naše země stála. Primárním cílem bylo co největší osamostatnění, a to ve všech možných směrech. Dalším z hlavních úkolů bylo zavedení a zajištění řádné obchodní politiky, která zažívala svoji přeměnu v letech 1918 až 1920.

Po válce se Československá republika prvotně snažila o získání nových obchodních styků se zahraničím. V tomto směru se bohužel Československé republice až tolik nedařilo. Pro dovoz a vývoz zboží se dřívější země ještě před válkou ochraňovaly cly. Ta však nebyla v daném případě dostatečně účinná, a proto se začala zavádět nová účinnější opatření. Byla zřízena například tzv. povolovací řízení, která upravovala veškerý dovoz a vývoz.

Vznik nového státu měl za následek i vznik nových centrálních orgánů, tj. Ministerstva průmyslu, obchodu a živností - a dále vývozní a dovozní komise. Pro zajištění lepšího

¹⁹ Nařízení vlády č. 201/1923 Sb. z. a n., kterým se upravují služební poměry pohraniční finanční stráže.

²⁰ Těšínsko je oblast bývalého Těšínského knížectví nacházející se ve Slezsku, oblast dnešního jihu Polska.

obchodování bylo zřízeno nově dvacet syndikátů, které měly právo udělovat vývozní a dovozní povolení. Zřízení těchto syndikátů se bohužel postupem doby ukázalo jako velice nevýhodné, a především nešťastné řešení. Silnější společnosti zde prosazovaly své zájmy a nejednou tak docházelo ke korupci. Vzhledem k tomu, aby došlo k zabránění poškození zájmů státu, byl roku 1920 zřízen Úřad pro zahraniční obchod²¹. Tento zákon obsahoval pouze 6 paragrafů, které by se daly shrnout do následujících bodů:

- 1) pro dobu nutnou vyžadující státní kontrolu dovozu, vývozu a průvozu byl zřízen Úřad pro zahraniční obchod a jeho řízením byl pověřen ministr průmyslu, obchodu a živností;
- 2) na Úřad pro zahraniční obchod přešla působnost náležející jednotlivým ministerstvům dotýkající se dovozu, vývozu, provozu a kontroly zahraničního obchodu. Věci týkající se finančních a valutárních záležitostí činil tento úřad v součinnosti s Ministerstvem financí;
- 3) Úřad pro zahraniční obchod byl oprávněn za jim udělené povolení vybírat poplatky a jejich výše byla stanovena dle slyšení u odborných poradních sborů. Zkrácení poplatků se trestalo podle důchodkového trestního zákona²²; a
- 4) Úřad pro zahraniční obchod mohl ve shodě se zúčastněnými ministerstvy připravovat a provádět kompenzační a dodávací smlouvy s cizími státy.

Širší úpravu práv a povinností výše zmíněného zákona pak dotvářelo vládní nařízení č. 442/1920 Sb. z. a n.²³ v jehož obsahu se zároveň prováděl zákon o zřízení Úřadu pro zahraniční obchod.²⁴ Toto nařízení, kterým se upravoval zahraniční obchod²⁵ blíže specifikovalo potřebu a obsah výše zmíněného zákona o zřízení Úřadu pro zahraniční obchod. Na základě tohoto nového opatření byly například zrušeny syndikáty. Dále se povolovací řízení centralizovala a došlo tak k lepší kontrole průmyslu a dalších odvětví ekonomiky. Od 10. února roku 1922 došlo ke zrušení Úřadu pro zahraniční obchod a jeho kompetence přešly na Ministerstvo obchodu, jež postupně likvidovalo dosavadní systém povolovacích řízení.

V roce 1919 se postupnými kroky vykristalizovala podoba celního aparátu, která byla převzatá z Rakousko-Uherské monarchie. Důležitým krokem pro hospodářské odtržení od Rakousko-Uherska bylo okolkování bankovek, k němuž došlo dne 25. února 1919. Jednalo se o tzv. měnovou odstavku, při které došlo k okolkování československé měny. Tato akce byla

---

²¹ Zákon č. 418/1920 Sb. z. a n., o úřadu pro zahraniční obchod, ze dne 24. června 1920.

²² Zákon ze dne 11. července 1835, č. 112 sb. pol. z.

²³ Nařízení vlády č. 442/1920 Sb. z. a n., kterým se upravuje zahraniční obchod, ze dne 13. července 1920.

²⁴ Zákon č. 418/1920 Sb. z. a n., o úřadu pro zahraniční obchod, ze dne 24. června 1920.

²⁵ Nařízení vlády č. 442/1920 Sb. z. a n., kterým se upravuje zahraniční obchod, ze dne 13. července 1920.

významná z důvodu větší nezávislosti na starém hospodářském uspořádání, ale i především rostoucí inflací, jež se projevovala převážně v poražených mocnostech první světové války. K této akci byla nezbytná pomoc Finanční stráže, jelikož muselo dojít k naprostému uzavření státních hranic v noci z 25. února na 26. února, a to až do 9. března 1919. Důvod byl prostý, nemělo docházet k převodu státních bankovek přes státní hranici v době měnového okolkování. Tato akce se nakonec povedla uskutečnit ještě s pomocí československého vojska.

V roce 1919 probíhalo několik diskusí na téma rozdělení Finanční stráže na část strážní, tedy pohraniční a část důchodkovou, tj. vnitrozemskou. Tyto diskuse započaly již v posledních letech Rakousko-Uherska, nicméně vzhledem k vypuknutí první světové války nedošlo k její realizaci. Na shromáždění dne 17. května 1919 v Brně a 8. června 1919 v Praze se účastníci dohodli na výše stanoveném, tedy na rozdělení Finanční stráže. Nicméně následující léta měla ukázat, že nedošlo k zefektivnění činnosti Finanční stráže, ale nýbrž k opačnému výsledku. Rozdělení na pohraniční Finanční stráž a vnitrozemskou důchodkovou kontrolu bylo formalizováno zákonem o reorganizaci Finanční stráže²⁶. Prováděcí normativy byly vydány vládními nařízeními č. 157/1920 Sb. z. a n.²⁷ a 351/1920 Sb. z. a n.²⁸.

Ve své důvodové zprávě k návrhu zákona o reorganizaci Finanční stráže, která objasňovala důvody rozdělení Finanční stráže, se poukazovalo na to, že dosavadní Finanční stráž je ozbrojený a stejnokrojem opatřený sbor²⁹ a kázeň v tomto sboru je přizpůsobena kázní vojenské. Dále se poukazovalo především na to, že k Finanční stráži byli přijímáni právě bývalí vysloužilí členové přicházející z vojenské aktivní služby. Ministerstvo financí se tehdy několikrát snažilo o zvýšení nároků na vzdělání příslušníků Finanční stráže v podobě nejrůznějších požadavků, ovšem k tomuto již nedošlo. Při řešení modernizace a zlepšování podmínek Finanční stráže bylo konstatováno, že vlivem starých rakousko-uherských předpisů a principů se v tomto orgánu vyskytuje neustále ve velkém měřítku značná zaostalost a nejsou pro ni řádné podmínky, které by usnadňovaly řádný výkon služby tohoto sboru. Pro usnadnění budoucí činnosti Finanční stráže bylo tak zcela na místě rozdělit Finanční stráž na část strážní a důchodkovou, jež by tak promptně mohla reagovat na všechna možná úskalí. Dalším tvrzením bylo i to, že rozdělením sboru Finanční stráže na dvě části by se následně

²⁶ Zákon č. 28/1920 Sb. z. a n., o reorganizaci finanční stráže, ze dne 12. prosince 1919.

²⁷ Jímž se provádí zákon ze dne 12. prosince 1919, čís. 28 Sb. z. a n. z roku 1920, o reorganizaci finanční stráže.

²⁸ Kterým se částečně mění nařízení vlády ze dne 4. března 1920, č. 157 Sb. z. a n., o reorganizaci finanční stráže, a ze dne 17. ledna 1920, č. 40 Sb. z. a n., o zřízení a služebních poměrech pohraniční finanční stráže

²⁹ Tato charakteristika Finanční stráže byla použita již ve služebním předpisu pro Finanční stráž z roku 1907, dále v celním zákoně č. 114/1927 Sb. z. a n. v jeho § 12, ve vládním nařízení č. 168/1927 Sb. z. a n. (prováděcí nařízení k celnímu zákonu) v § 20 a ve vládním nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n. (předpisy o organizaci a služebních a platových poměrech) v § 1.

usnadnila činnost pro nově vzniklé složky. Jelikož tehdy musela Finanční stráž (i) střežit celní hranice Československé republiky a dále (ii) kontrolovat veškeré zdaňování na území Československé republiky, mělo tímto dojít k její lepší činnosti. Další z bodů důvodové zprávy k novému rozdělení Finanční stráže bylo i to, že při rozdělení na dvě části již nebude vyvíjen nátlak ze strany Ministerstva financí na stejnou odbornou a úroveň znalost finančních strážců. Pro střežení hranic v nehostinném prostředí byl kladen důraz především na fyzickou zdatnost a šikovnost jednotlivých členů, přičemž při důchodkové kontrole vykonávané převážně ve fabrikách a nejrůznějších orgánech bylo zapotřebí obzvláště vyšší vzdělání. Pro ujasnění a určení rozdělení Finanční stráže na dvě samostatné složky bych proto zohlednil originální část z této důvodové zprávy k nadcházející změně:

„Vnitrozemská stráž měla by nésti název „Důchodková kontrola“, poněvadž ve vnitrozemí nemá ráz a povahu „stráže“ opatřené zbraní a stejnokrojem, nýbrž jest povahy pouze kontrolní jako jest kontrola technická, živnostenská atd. Titul druhého sboru „Pohraniční stráž finanční“ vyplývá ovšem z jeho strážní služby vykonávané na hranicích celních.“

Nově vzniklé hranice Republiky čítaly okolo 4.104 km délky, z toho 1.478 km tvořila stará část státní hranice a 2.626 km byla část nové státní hranice, která musela být opatřena novými celními úřady. Ministerstvo financí, pod něž spadala Finanční stráž, započalo s výstavbou celních úřadů na nejdůležitějších přechodech. K těmto úřadům byly ještě zřizovány tzv. strážní stanice na nejdůležitějších silnicích. První stanice vznikaly na hranicích Československa s Rakouskem. Ve Slezsku pak všechny jejich funkce spadaly již pod Finanční stráž. Na železnicích se postavily kontrolní stanice, jejichž správci byli úředníci nebo podúředníci Finanční stráže a personál zajišťovala ze svých řad armáda.

Kvůli značné délce hranic musel být zvyšován počet příslušníků Finanční stráže, a to tím způsobem, že byly zavedeny cvičné kurzy pro nováčky. Stav osazenstva však byl neustále stále doplňován o příslušníky vojenských asistenčních oddílů. V březnu roku 1919 byly strážní stanice přeměněny na celní úřady; do konce června téhož roku tak vznikly na rakouské hranici celní úřady ve Veselí-Mezimostí, Horním Dvořišti, Nových Dvorech, dále pak v Suchdole v Čechách, Břeclavi, Znojmě, Slavonicích, Hrušovanech nad Jevišovkou, Šatově, Novém Sídle a Mikulově na Moravě. Bylo zapotřebí též postavit nové celní letiště. První letiště vzniklo v Praze-Kbelích, a po roce 1927 v Brně a posléze rovněž v Mariánských Lázních. V celém československém pohraničí bylo zřízeno celkem dvě stě čtyřicet pět celních úřadů, některé z nich dokonce měly i svoje odbočky.

Zemskému finančnímu ředitelství v Praze přímo podléhaly dva celní úřady. Jeden se nacházel v Praze s ústředím a osmi odbočkami na nádražích, v přístavu v Holešovicích, na letišti ve Kbelích a jeden v Děčíně-Podmoklech se šesti odbočkami na nádražích a v přístavištích.

Okresnímu finančnímu ředitelství v Českých Budějovicích jich podléhalo třináct. Okresnímu finančnímu ředitelství v Plzni osm. Okresnímu finančnímu ředitelství v Chebu čtyřicet pět. Okresnímu finančnímu ředitelství v Litoměřicích osm. Okresnímu finančnímu ředitelství v Liberci třicet čtyři. Okresnímu finančnímu ředitelství v Jičíně čtrnáct. Okresnímu finančnímu ředitelství v Hradci Králové pět a Okresnímu finančnímu ředitelství v Čáslavi jeden.

Na Moravě příslušely do podřízenosti Okresního finančního ředitelství v Olomouci tři celní úřady. Okresnímu finančnímu ředitelství v Uherském Hradišti dva. Okresnímu finančnímu ředitelství v Brně čtyři a Okresnímu finančnímu ředitelství v Jihlavě jedenáct.

Ve Slezsku se nalézající Finanční inspektorát v Suchomlatech byl nadřízen patnácti celním úřadům. Finanční inspektorát v Opavě jedenácti a Finanční inspektorát v Bohumíně devíti.

První léta Finanční stráže byla pro řadu jejich zaměstnanců velice skličující a nepříjemná. Především vlivem jejich nedostatečného vybavení, prostředků, se kterými museli pracovat. Dále nevhodné platové výměry a všelijaké další problémy znepríjemňovaly už tak značně problematickou službu a život finančníků.

Na začátku založení Finanční stráže se její členové museli vypořádat se všemi možnými nedostatky. Nejednou byli ubytováni ve zcela nevyhovujících podmínkách. Od úřadů, pošt či lékařské pomoci je dělila mnohdy i mnohakilometrová vzdálenost. Nemocnost finančníků byla leckdy až o tři sta procent větší než u četnictva. Byl-li snad finančník zraněn a nejednalo se o jeho zavinění, byly náklady na jeho ošetření hrazeny státem nebo Léčebným fondem veřejných zaměstnanců.³⁰ Tento fakt byl však opatřen podmínkou, že ošetření muselo proběhnout nejpozději měsíc od příčiny úrazu a postiženému musel státní obvodový lékař vydat patřičné potvrzení. To bylo leckdy skoro nemožné, jelikož jak jsem nastínil již výše, dojezd k lékařskému aparátu byl značně problematický. V tomto ohledu nelze ani opominout situaci, kdy na začátku působení Finanční stráže v Československé republice byly počty

---

³⁰ Léčebný fond veřejných zaměstnanců byl právnickou osobou, která svým jménem mohla nabývat práva a zavazovat se. Byla aktivně žalující a mohla být zároveň i žalován.; ve sporech jej zastupovala finanční prokuratura.

příslušníků Finanční stráže neúměrně nízké a řada finančníků musela tak konat mnohdy delší náročnou službu a už vůbec si nemohli odcestovat na zvláštní ošetření.

Velikým problémem ovšem byly i neshody a mnohdy až časté potyčky se smíšeným pohraničním obyvatelstvem cizí národnosti - především s Němci a Rakušany. I přes tehdy velice dobrou jazykovou vybavenost finančníků docházelo často k nedorozumění. Tato nenávist byla prohloubena o to víc, že dřívější většinové společenství německy mluvících lidí se nyní přesunulo do menšiny³¹. Proto se obětmi tohoto agresivního obyvatelstva velice často stávali právě finančníci, a to buďto formou přímých ozbrojených, nebo jakýchkoliv ostatních činů ohrožující zdraví a život finančníků.

Finančníci netrpěli pouze vlivem nepříjemností způsobených právě zdejšími obyvatelstvem, ale hlavně se dostávali do střetů s pašeráky, kteří se velice často nechtěli nechat zadržet Finanční stráží. De facto každá pohraniční oblast měla svého pašeráckého krále, tzv. „Paschköniga“. Ti byli dobře znalí místního terénu a pro finančníky bylo velice složité je zadržet. V této době se pašovalo zboží, jako byl margarín, líh, cukrín, dobytek, maso, tabák atd. Na počátku činnosti Finanční stráže docházelo mezi ní a pašeráky pouze k častým honičkám a pronásledováním. Čas od času se objevil nějaký pašerák, jenž byl dokonce vybaven střelnou zbraní, kterou použil právě proti Finanční stráží, ale toto bylo v tehdejší době ještě zcela výjimečné. Situace se naopak začala měnit a zhoršovat ve 30. letech 20. století vlivem hospodářské a politické krizi, kdy se obzvláště přes československé hranice z Německa a Rakouska začaly pašovat zbraně, které byly i následně použity proti příslušníkům Stráže obrany státu a obzvláště proti Finanční stráží. V této době můžeme mluvit již o nebezpečných pašerácích a nebezpečných osobách, kteří cestovali přes naše hranice, a již neměli žádný ostych použít proti československému výkonnému orgánu zbraň a kohokoliv chladnokrevně usmrtit. Politické krizi 30. let 20. století se budu věnovat v této práci dále.

Jelikož naše státní hranice byly dosti rozlehlé, nebylo lehké je zaopatřit patřičným množstvím finančníků, byla proto jejich služba dlouhá, náročná, ale především značně vysilující. Ministerstvo financí jako vrcholný orgán mnohdy ani řádně nemělo ponětí o náročné službě příslušníků Finanční stráže na státních hranicích, a tak velice, jak je to běžné, odmítalo tento sbor jakkoliv posílit či jakkoliv finančně zabezpečit. Podle tehdejšího služebního předpisu měli finančníci sloužit přibližně dvě stě čtyřicet hodin měsíčně, z toho sto čtyřicet hodin ve dne a sto hodin v noci. Zřízení Finanční stráže měli mít alespoň dva dny v

---

³¹ Ve 30. letech 20. století tvořili Sudetští Němci cca třicet procent obyvatelstva Československé republiky.

měsíci úplně volné, tedy beze služby a v jeden den neměla délka jejich služby přesáhnout maximálně deset hodin. Toto ovšem nebylo vždy možné řádně dodržet, a tak docházelo i k situacím, kdy finančníci mnohokrát překračovali i dvojnásobek předepsaného počtu hodin.

Další nevýhodou Finanční stráže byla jejich celková nepřipravenost a nedostatečná vybavenost. Jednalo se zejména o tu část lidí, již sloužili v horském prostředí. Jako příklad je vhodné uvést, že většina finančníků v této době neuměla dokonce ani lyžovat a nebyla ani řádně vybavena lyžemi. V lokalitách, kde zdejší území bylo pokryto trvalou nebo i déletrvající sněhovou pokrývkou docházelo tak k značnému znevýhodnění finančníků oproti místním pašerákům. Finanční správa od roku 1922 dodala postupně na všechna stanoviště řádné lyžařské vybavení. Posléze se počaly pořádat i lyžařské kurzy a výcviky, v hojném počtu se toto však odehrávalo až na přelomu 20. až 30. let 20. století.

Horší finanční poměry byly zaznamenány na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Vláda proto vydala nařízení č. 380/1919 Sb. z. a n.³² Toto nařízení ve svém obsahu říkalo, aby se Finanční stráž na Slovensku a Podkarpatské Rusi řídila služebním předpisem z 19. března 1907³³. Téhož dne – 7. července 1919 – přikázala vláda, aby došlo ke zvýšení služebních požitků Finanční stráže na Slovensku.³⁴ Na Podkarpatské Rusi začala hraniční kontrola fungovat až od 1. října 1919, a vlaková kontrola dokonce až od ledna 1920. Kontroly zde vykonávaly složky polního četnictva, armády a Finanční stráže.

Roku 1920 se do Československé republiky začali vracet českoslovenští legionáři, kteří přijímali nabídky převážně do státních služeb, ale především jejich značná část - hlavně na Slovensku a Podkarpatské Rusi - vstoupila právě do sboru Finanční stráže. Tito bývalí legionáři měli dostávat přednost před ostatními uchazeči o místo Finanční stráže, jelikož služba ve Finanční stráži byla více než náročná, předpokládala se tedy fyzická a psychická odolnost bývalých příslušníků československých legií za velice žádoucí a ceněnou.

Nedostatečné vybavení, nevhodné platové podmínky a další nepříjemné skutečnosti byly jako voda na mlýn pro odborové organizace a posléze i pro politické strany. Zájmy Finanční stráže v těchto oblastí prosazoval Svaz pohraniční Finanční stráže. Jeho snahou bylo především zaopatřit zájmy finančníků. Rovněž pak zlepšit platové podmínky a také se úrovnově vyrovnat četnictvu, které mělo mnohonásobně lepší postavení než právě Finanční stráž. Nepříznivé situace a nespokojenosti finančníků se chytaly nejvíce politické strany, jež

---

³² Nařízení vlády č. 380/1919 Sb. z. a n., kterým se upravují služební a hmotné poměry finanční stráže na Slovensku, ze dne 7. července 1919.

³³ Vydáno rakouským ministerstvem financí, výnos č. 21.134 věstníku č. 45, s účinností od 1. dubna 1907.

³⁴ Nařízení vlády č. 381/1919 Sb. z. a n., zvýšení služebních požitků finanční stráže na Slovensku, ze dne 7. července 1919.

díky svému postavení získávaly na svou stranu právě finančníky, jejichž budoucí hlasy byly výhodné do budoucna při účasti ve státních volbách. Jako příklad si můžeme uvést, výše zmíněný Svaz pohraniční Finanční stráže, kterýžto spadal pod politickou stranu národně socialistickou. Část finančníků zejména na Slovensku a Podkarpatské Rusi byla organizována ve Svazu státních, župních a městských zaměstnanců, který spadal pod stranu sociálně demokratickou. Zaměstnanci Finanční stráže německé národnosti se sdružovali ve své organizaci *Fachgewerkschaft der Gefällskontrolle und Grenzfinanzwache*.³⁵ Neutěšená situace a nespokojenost z řad příslušníků Finanční stráže trvala do konce roku 1922, kdy se situace začala postupně uklidňovat a postavení Finanční stráže se začalo mírně zlepšovat.

Paralelně s konsolidací československé státní moci docházelo v pohraničí k doplňování početního stavu Finanční stráže tak, aby byly řádně naplněny měsíční limity služby, což, jak již bylo zmíněno, se ovšem příliš nedařilo dodržovat. Vzhledem k příchodu nových příslušníků a s ohledem na již zmiňované špatné ubytování, musela být provedena výstavba některých nových ubytovacích prostor pro Finanční stráž. Zřízení a pomocní zřízení Finanční stráže bývali často ubytováni v kasárnách. Jestliže však nastala situace, kdy nemohli být takto ubytováni, bylo jejich povinností obstarat si ubytování individuálně.

3.1 Budování Finanční stráže

Dne 17. ledna 1920 vešlo v platnost nové vládní nařízení č. 40/1920 Sb. z. a n., které upravovalo služební a platové poměry pro Finanční stráž a u Finanční stráže tak začínala postupná éra zlepšování jejich podmínek pro řádné vykonávání jejich služby. V dřívější době se nedařilo přilákat na pozici Finanční stráže nové uchazeče. Vyskytl-li se ovšem uchazeč o toto náročné povolání, musel se nejdříve stát uchazečem o místo Finanční stráže. Pro úspěšného žadatele o místo Finančního strážce musela dotyčná osoba splňovat následující podmínky:

- úspěšně absolvoval trojtřídní měšťanskou školu nebo jiné rovnocenné vzdělání;
- být tělesně a duševně způsobilý;
- být ve svobodném stavu a být starší nad dvacet let.

Finanční stráž se snažila do svých řad i přes zpočátku ne docela veliký zájem ze strany veřejnosti dostat co nejvíc lidí a hlavně lidí, kteří by byli schopni sloužit v náročném prostředí mnohdy až s nasazením vlastního života. Z tohoto důvodu při přijímání do řad Finanční stráže dostávali přednost především bývalí českoslovenští legionáři.

---

³⁵ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 18.

Celkový sbor příslušníků Finanční stráže se skládal ze zřízenců, pomocných zřízenců a úředníků a dalších, pro něž výše zmíněné vládní nařízení stanovilo zároveň nové úřední tituly:

- a) dozorce pohraniční Finanční stráže (čekatel);
- b) strážmistr pohraniční Finanční stráže;
- c) vrchní strážmistr pohraniční Finanční stráže.

Čekatelská lhůta u těchto pozic trvala zpravidla jeden rok a posléze finanční úřad rozhodl, zda budou čekatelé přijati. Po odsloužení prvních dvou let byli jmenováni strážmistry a po dalších devíti letech dobré služby byli jmenováni vrchními strážmistry.

Finanční stráž sama o sobě měla i svoje hodnosti, které se týkaly úředníků. Byly to:

- a) obvodní inspektor pohraniční Finanční stráže v X. hodnostní třídě;
- b) okresní inspektor pohraniční Finanční stráže v IX. hodnostní třídě;
- c) vrchní inspektor pohraniční Finanční stráže v VIII. hodnostní třídě.

Úředníkem Finanční stráže mohl být jmenován pouze ten, kdo složil odborné zkoušky, odsloužil nejméně šestnáct let u sboru a měl dobrou kvalifikaci. Ve všech ostatních případech, nejen ve jmenování a rozhodování ostatních záležitostí, mohlo výjimku vydat pouze Ministerstvo financí. Nebyl-li dále podúředník jmenován úředníkem, zůstal i nadále podúředníkem, avšak postupoval dále v platových stupních, ale dle podúřednického systému.

Úředníci Finanční stráže byli zařazeni do skupiny „E” státních úředníků³⁶ a zřízenci pohraniční Finanční stráže byli postaveni na roveň státním podúředníkům. Zřízení nebyli však přímo státními podúředníky (zřízenci). Podúředníkům dále příslušely finanční příspěvky na stejnokroj, stravné, cestovné, přenocné atd.

Nejnižší organizací Finanční stráže byla oddělení Finanční stráže, ta podléhala inspektorátům. Inspektorát tvořilo několik oddělení, a inspektoráty byly následně podřízeny vrchnímu inspektorátu Finanční stráže. Řízení Finanční stráže náleželo ve čtvrté instanci místně příslušnému zemskému finančnímu úřadu. Nad tím vším pak stálo Ministerstvo financí v čele s ministrem financí.

---

³⁶ Zákon č. 15/1914 ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika), ze dne 25. ledna 1914.

3.2 Vládní nařízení č. 201/1923 Sb. z. a n.

Jeden z průlomových právních aktů dotýkajících se Finanční stráže bylo vládní nařízení č. 201/1923 Sb. z. a n.³⁷, ve kterém byla v jeho § 1 vymezena pohraniční Finanční stráž, a to jako:

*„Pohraniční finanční stráž jest ozbrojený a předepsaným stejnokrojem opatřený sbor, jehož kázeň jest přizpůsobena kázní vojenské.“*³⁸

Toto nařízení ve svém obsahu dále definovalo působnost Finanční stráže, a v § 2 upřesňovalo působnost pohraniční Finanční stráže. Jedním z mnoha úkolů Finanční stráže bylo především střežit celní hranice – ale zároveň střežit i překračování výsostného území Československé republiky - pohraniční okres a vykonávat nad tímto územím kontrolu, aby zde nedocházelo k porušování příslušných právních předpisů – zejména pak celních předpisů.

Finanční stráž měla dále zabraňovat podloudnictví, a především zamezovat důchodkovým přestupkům. Posláním Finanční stráže bylo rovněž zabraňovat dovozu a vývozu zboží přes naše státní hranice a bránit tak finanční zájmy Československé republiky. V souvislosti s vykonáváním této činnosti Finanční stráž spolupracovala i s celními úředníky, což jí dávalo rovněž oprávnění nahlížet i do všech celní zápisů a dokladů.

Vzhledem k tomu, že Finanční stráž působila primárně v pohraničí jakožto orgán chránící celistvost naší Republiky, měla zároveň povinnost a oprávnění zamezovat vstupu cizím osobám na naše výsostné území.

Finanční stráž jakožto polovojenský ozbrojený sbor byla zároveň povinna vypomáhat i při nejrůznějších případech narušení veřejné bezpečnosti. Využit Finanční stráž se rozhodla armáda Československé republiky, která s Finanční stráží spolupracovala při vojenské ochraně státních hranic. Toto nebyly jediné povinnosti stanovené Finanční stráž. Ta měla být dále využívána a připravena poslechnout jakékoliv nařízení jí příslušných úřadů.

Nové vládní nařízení dále stanovilo ve svém § 6 i nové úřední tituly pohraniční Finanční stráže, a to následovně:

1. podúředníci:
  - a) dozorce pohraniční Finanční stráže;
  - b) naddozorce pohraniční Finanční stráže;

---

³⁷ Nařízení vlády č. 201/1923 Sb. z. a n., kterým se upravují služební poměry pohraniční finanční stráže, ze dne 18. října 1923.

³⁸ Tato charakteristika Finanční stráže byla použita již ve služebním předpisu pro Finanční stráž z roku 1907, dále v celním zákoně č. 114/1927 Sb. z. a n. v jeho § 12, ve vládním nařízení č. 168/1927 Sb. z. a n. (prováděcí nařízení k celnímu zákonu) v § 20 a ve vládním nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n. (předpisy o organizaci a služebních a platových poměrech) v § 1.

- c) respicient pohraniční Finanční stráže;
  - d) vrchní respicient pohraniční Finanční stráže.
2. úředníci:
- a) kontrolor pohraniční Finanční stráže v X. hodnostní třídě;
  - b) inspektor pohraniční Finanční stráže v IX. hodnostní třídě;
  - c) vrchní inspektor pohraniční Finanční stráže v VIII. hodnostní třídě.

Přijetí uchazeči o místo v pohraniční Finanční stráži nejdříve obdrželi hodnost dozorce, ovšem aby byli řádně přijati ke sboru, museli odsloužit jeden rok výkonu služby. Během tohoto roku mohli být kdykoli propuštěni, a to bez udání důvodu. Po uplynutí jednoho roku služby a splnění dalších podmínek, byli dozorcí jmenováni naddozorci a zároveň byli trvale přiřazeni k pohraniční Finanční stráži. Další kariérní postup si vyžadoval odbytí osmileté služby, kdy byli naddozorci jmenováni respicienty a tito byli po dalších čtyřech letech, celkově tedy dvanácti letech, jmenováni vrchními respicienty. Během tohoto kariérního růstu mohlo dojít i k výjimečným případům, kdy se stanovené lhůty zkracovaly.

Naopak úředníci pohraniční Finanční stráže byli jmenováni převážně z podúředníků pohraniční Finanční stráže. Výjimky v tomto případě mohlo udělovat pouze Ministerstvo financí. Úředníkem se mohla stát pouze ta osoba, jež odsloužila dvanáct let jako podúředník u pohraniční Finanční stráže, vykonala úspěšně odbornou zkoušku a byla schopna stát se úředníkem pohraniční Finanční stráže. Nesplnil-li podúředník všechny náležitosti pro jmenování, zůstal nadále na pozici podúředníka. Postupoval sice dále dle platových stupňů, ovšem setrval nadále v podúřednickém schématu.

Vládním nařízením č. 201/1923 Sb. z. a n. se nadále upravovaly i finanční poměry finančníků. Finanční stráži náleželo mimo jiné několik druhů tzv. požitků, což v praxi znamenalo nejen plat za vykonanou práci, ale i další příspěvky. Tyto požitky se dělily na tzv. požitky pevné, které se skládaly ze služného, činovného, výchovného, přídatku vrchním respicientům, strážního přídatku, zvláštního úřednického hraničního přídatku, který se pohyboval v rozmezí od 300,- Kč do 2.100,- Kč dle odsloužených let příslušníka. Dalšími příspěvky byly také - příspěvek na stejnokroj ve výši 380,- Kč, řemenné ve výši 24,- Kč a další. Mimo jiné existovaly další druhy požitků, a to konkrétně požitky měnivé. K těmto patřily například stravné, nocležné, jízdné drahou dle počtu kilometrů a další. Mezi měnivé požitky patřily i měnivé požitky pro úředníky, kterými byly například cestovní a dietní

paušály, cestovní a substituční požitky. Pomocní zřízenci mimo jiné dostávali i denní plat a výchovné.³⁹

3.3 Zlepšování podmínek Finanční stráže

Jak jsem se již zmiňoval, podmínky činnosti pohraniční Finanční stráže nebyly nikterak výhodné, dalo by se říci, že poněkud i demoralizující. Nicméně nutno podotknout, že situace se postupem času začala zdárně zlepšovat. Příkladem tohoto pokroku mohl být i nový platový zákon⁴⁰, díky němuž jsou příslušníci Finanční stráže řazeni do pozice státních zaměstnanců a právní předpisy pro státní podúředníky se tedy už nemusely na ně vztahovat pouze čistou analogií, ale přímo již jejich poměry přímo upravovaly. Tento zákon zároveň stanovil i čtyři nové služební třídy, do kterých se měli státní zaměstnanci dělit dle jejich vzdělání.

Tento zákon dále předpokládal vydání vládního nařízení⁴¹, jež mělo určit klíč, dle kterého se měly určit úřednické kategorie v jednotlivých oborech státní správy a řadit je tak do služebních tříd. V resortu Ministerstva financí byla ve služební třídě IV. zřízena kategorie úředníků strážní služby. Do této kategorie dle § 3 tohoto nařízení⁴² spadali i všichni úředníci pohraniční Finanční stráže. Toto vládní nařízení stanovilo i nová titulová jména úředníků, a to dle služebních tříd a platových stupnic a především dle § 9:

---

³⁹ Slovník veřejného práva československého. *Reprint*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 8090275249, strana 627.

⁴⁰ Zákon č. 103/1926 Sb. z. a n., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců (platový zákon), ze dne 24. června 1926.

⁴¹ Nařízení vlády č. 103/1927 Sb. z. a n., o úřednických kategoriích a úředních titulech, ze dne 15. července 1927.

⁴² „Do úřednických kategorií zřízených podle § 1 se převádějí úředníci (čekatelé), kteří jsou v den vyhlášení tohoto nařízení v činné službě, jak jest uvedeno v sloupci 7 přílohy, jestliže jim přísluší služební plat podle služební třídy, do které jest podle § 1 zařaděna v úvahu přicházející úřednická kategorie.“

platová stupnice	služební třída IV. - titulové jméno
4.	vrchní inspektor I. třídy
5.	vrchní inspektor II. třídy
6.	inspektor I. třídy
7.	inspektor II. třídy

K tomuto titulovému jménu se používal i přídomek „pohraniční Finanční stráž“, celý titul úředníka pak leckdy mohl znít: „vrchní inspektor II. třídy pohraniční Finanční stráže.”⁴³ Přes postupnou stabilizaci ekonomiky a situace uvnitř nové Republiky, docházelo ke zlepšování podmínek Finanční stráže, ovšem ale nebyly často všechny potřebné požadavky náležitě splněny. Vzhledem k tomu však činil náklad na veškeré složky Finanční stráže v roce 1928 částku ve výši 81.231.660,- Kč.⁴⁴ Tato částka se může zdát někomu na tehdejší dobu významná, přesto šlo stále ještě o podfinancování tohoto resortu a neustále se opakovaly výzvy a prosby o zlepšování podmínek a postavení Finanční stráže.

3.4 Vybavení příslušníků Finanční stráže

Služba Finanční stráže byla podmíněna nošením stejnokroje a především výzbroje. Služba ve vycházkovém stejnokroji byla zakázána. V ojedinělých případech, kdy byl příslušník Finanční stráže pověřen službou v civilním oděvu, musel mít u sebe pověřovací listinu, která odůvodňovala nošení civilního oděvu. Úředníci mohli nosit civilní oděv mimo svoji službu, avšak zřízenci a pomocní zřízenci museli mít k této činnosti povolení od svého nadřízeného.

Každý finančník obdržel částku 1.200,- Kč, jež byla vyplácena čtvrtletně a sloužila k výstrojnímu vybavení Finanční stráže, totiž k pořízení výstroje, k jejímu dalšímu udržování a případné modernizaci.

⁴³ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 29.

⁴⁴ Slovník veřejného práva československého. *Reprint*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 8090275249, strana 625.

3.4.1 Výzbroj

Finanční stráž na počátku svého vzniku disponovala velice chatrným a mnohdy ne zcela vyhovujícím vybavením. Nechyběly dokonce ani jednoranné pušky z výzbroje rakousko-uherské zeměbrany či občanských střeleckých gard. Tato nevybavenost se týkala především let dvacátých. Politické strany rády využívaly každého volného a snadno získatelného hlasu, což platilo i u příslušníků Finanční stráže. Poslanec parlamentu Československé republiky Josef Pšenička dne 25. ledna 1922 využil špatnou výzbroj Finanční stráže ke své kritice, a to následovně:

„zatímco úředníci, inspektoři atd. jsou vyzbrojeni opakovacími pistolemi, má náš zřízenec finanční pohraniční stráže až dosud jen starou jednorannou werndlovku a francouzské pušky, které pro svoji délku – i s bodlem až 2 m – hodí se ne pro obránce našich hranic, nýbrž pro nějaké ostrostřelce na parádu. Když povážíme, že naše pohraniční finanční stráž má velice mnoho co činiti s dobře ozbrojenými podlouhými, kteří jsou vyzbrojeni lehkou zbraní, opakovacími pistolemi, je jasno, že potom lehce přichází k častým zraněním a že jsou již desítky zabitých pohraničních finančních strážníků jen ledabylostí naší byrokracie, která nechce přiznati pohraniční finanční stráži právo na moderní, jejich nebezpečné službě odpovídající, výzbroj.“⁴⁵

Nakonec roku 1922 došlo k přezbrojení Finanční stráže puškami zn. Mannlicher vz. 1895⁴⁶, proti kterým protestoval již zmíněný J. Pšenička. I když finančníci byli „vybaveni“ těmito puškami, jednalo se o pušky opotřebované a nespolehlivé. K puškám bylo dodáváno ještě každému příslušníku Finanční stráže po 100 kusech nábojů. Úředníci na rozdíl od finančníků dostali pouze revolver či pistoli vz. 27⁴⁷. Ministerstvo národní obrany nechalo vyzbrojit armádu krátkými puškami zn. Mauser, ráže 7,92 mm ze Zbrojovky Brno, které se snažilo doporučit i Ministerstvu financí. To však v této chvíli na doporučení svých kolegů nedbalo.

Tyto nové pušky měly několik zcela důležitých výhod. Unifikací základní výzbroje se ministerstvo pokusilo alespoň částečně předejít do té doby běžným problémům s dodávkami munice, náhradních dílů a při běžné správkové údržbě. Třebaže si alespoň dílem uvědomovalo nevhodnost – zastaralost – zvoleného puškového systému, čelilo výtkám dnes často až neuvěřitelným způsobem. Kromě jiného argumentovalo například i tím, že v případě

---

⁴⁵ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 22.

⁴⁶ Jednalo se o pušky z válečné výroby, u kterých ve Zbrojovce Brno docházelo pouze ke zkrácení hlavní.

⁴⁷ Pistole vz. 27 byla vyrobena v československé Zbrojovce Strakonice. Vážila 690g, ráže 7,65mm a schránkový zásobník obsahoval až osm nábojů.

Finanční stráž je hlavně o navození morálního dojmu a iluze individuální schopnosti obrany před eventuálním útočníkem. Další věc byla ta, že nebylo stále vyřešeno postavení sboru Finanční stráž v případě válečného konfliktu. Nakonec na jaře roku 1934 se objednalo 5.300 kusů krátkých pušek v ceně 1.020,- Kč za kus. Ke každé pušce bylo dodáno ještě 100 kusů ostrých nábojů jako tzv. mírová dotace. Z toho musel mít každý finančník u sebe dvacet nábojů a zbytek měl být schován na strážnici. Pro každé oddělení bylo ještě dodáno pět kusů tzv. školních nábojů. Výzbroj se však dostala k Finanční stráži až okolo roku 1935. Zbrojovka Brno obdržela ještě v květnu a červnu roku 1938 objednávku na dalších 2.271 kusů pušek. Pro nově přijaté finančníky z roku 1938 nebyl dostatek tohoto vybavení, a tak byla nezbytná výpomoc od Ministerstva národní obrany, které svým kolegům poskytlo náležitou výzbroj.

Někteří finančníci – i přes tuto „vyzbrojenost“ – se rozhodli pořizovat si ještě na své náklady další pistole. Jakékoliv použití zbraně musel finančník okamžitě popisovat v podrobném hlášení, použil-li zbraň neoprávněně, mohl být potrestán. Za jakých podmínek a kdy mohla Finanční stráž přistoupit k použití zbraně, specifikoval celní zákon.⁴⁸

Počátkem třicátých let se opakovaně naplno rozhořely diskuse o modernizaci výzbroje Finanční stráž. Při prvním vzniku Finanční stráž padaly návrhy, aby finančníci byli vyzbrojeni pouze pistolemi. O tomto návrhu nechtělo Ministerstvo financí vůbec slyšet, protože zastávalo jednoznačný názor, že by sbor měl být vyzbrojen puškami; za prvé z důvodu možného vojenského konfliktu, zadruhé pohraničníci v Polsku a Maďarsku byli vyzbrojeni puškami. Další návrh, aby sbor byl ozbrojen jak puškami, tak pistolemi Ministerstvo financí zamítlo z důvodu vážného rizika vysokých nákladů.

K novému modernímu přezbrojení nepatřilo pouze rozšíření zbrojního arzenálu. Jak již bylo zmíněno, neadekvátně ozbrojená Finanční stráž byla předmětem častých diskusí a rozepří mezi poslanci. Kupříkladu poslanec Rudolf Beran z Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu v říjnu roku 1933 apeloval na ministra financí, aby nechal zakoupit Finanční stráži nějaké motocykly zn. ČZ Strakonice. Strakonická zbrojovka se totiž nacházela v jeho volebním obvodu. Ministr financí nakonec toto odmítl s tím, že na Ministerstvu financí se s takovým nákupem motocyklů nepočítá. Dalším poslancem, jenž se v této problematice angažoval, byl Hugo Bergmann, který spíše žádal o předělání služebních předpisů k zajištění lepší ochrany finančníků v případě jejich ohrožení.

---

⁴⁸ Zákon č. 114/1927 Sb z. a n., celní zákon, ze dne 14. července 1927.

3.4.2 Výstroj

Popis stejnokroje Finanční stráže by snesl jistě větší rozbor, já se však ve své práci nehodlám tomuto podtématu přílišně věnovat a dle mého názoru pro téma této práce jsou zcela vyhovující pouze základní znalosti. Výstrojní náležitosti stejnokroje Finanční stráže se upravovaly vládním nařízením o stejnokroji pohraniční Finanční stráže⁴⁹, které bylo novelizované ustanoveními § 11 vládního nařízení č. 201/1923 Sb. z. a n.⁵⁰ V tomto ustanovení byla jednak zakotvena povinnost Finanční stráže vykonávat svoji službu ve stejnokroji a s výzbrojí.

Rovněž se v tomto vládním nařízení a konkrétněji jeho ustanovení § 11 hovořilo o šaržích podúředníků, které měly být na jejich stejnokroji u každého zvláště označeny. Tak například dozorce Finanční stráže svoji šarži vyznačoval postříbřeným hladkým knoflíčkem, umístěným uprostřed dolejší poloviny podkladu, na levém rukávu kabátu nebo pláště. Naddozorce naopak dvěma pásky širokými 6 mm umístěnými nad sebou. U respicienta to bylo pak jedním páskem širokým 15 mm a jedním páskem 6 mm širokým, umístěným nad širším páskem. Vrchní respicient měl stejné označení jako respicient, ovšem na rozdíl od něj měl dva pásky široké 6 mm. U podúředníků, již vykonávali správu oddělení Finanční stráže, nebo inspektorátu, nosili svoje šarže kolem okrajů výložek límce široké 2 mm a ozdobené stříbrnou páskovou ozdobou.

Toto nové vládní nařízení poskytovalo příslušníkům Finanční stráže možnost nosit na levé straně prsou na stejnokroji i svoje medaile a řády. Mohli takto učinit v přesně daném pořadí:

- Československý válečný kříž;
- Řád M. R. Štefánika „Sokol“;
- Československou revoluční medaili;
- Medaili vítězství;
- Vyznamenání dohodových států.

Stejnokroje Finanční stráže byly pro jejich činnost nesmírně důležité a bez jejich řádného nošení nemohla Finanční stráž řádně konat svoji činnost. Stejnokroje Finanční stráže prošly za dobu existence Finanční stráže několika změnami. Na počátku vzniku Československé republiky, a tedy veškerých složek nového státu, panovala nejednotná struktura daných složek. První zákonný stejnokroj Finanční stráže byl až stejnokroj určený dle

---

⁴⁹ Nařízení vlády č. 530/1920 Sb. z. a n., o stejnokroji pro pohraniční finanční stráž, ze dne 7. září 1920.

⁵⁰ Nařízení vlády č. 201/1923 Sb. z. a n., kterým se upravují služební poměry pohraniční finanční stráže, ze dne 18. října 1923.

výše uvedeného vládního nařízení o stejnokroji pohraniční Finanční stráže. Tento stejnokroj určoval jednotnou strukturu pro všechny členy Finanční stráže a skládal se především z čepice, kabátu, kalhot, pláště a obuvi, kdežto hlavní barvou stejnokroje byla tzv. khaki.

Nová změna stejnokroje přišla s vydáním vládního nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n.⁵¹, která zároveň umožňovala nošení stejnokroje dle vládního nařízení o stejnokroji pohraniční Finanční stráže, ještě do tří měsíců následujících po účinnosti nového vládního nařízení. Hlavní novinky v tomto nařízení bylo zavedení vycházkového stejnokroje Finanční stráže, nově i nošení šavle jako pobočné zbraně a také šedivé beranice, která měla nahradit čepici francouzského vzoru, která se příliš neosvědčila.

Stejnokroj Finanční stráže byl dále měněn, a to v roce 1938, kdy vládním nařízením č. 106/1938 Sb. z. a n.⁵², kdy byla zavedena zřejmě největší novinka, a to zavedení hodnostního označení na límcové výložky.

3.5 Celní zákon č. 114/1927 Sb. z. a n.

Dne 14. července 1927 byl vydán tzv. celní zákon⁵³ a následně jeho prováděcí nařízení, které bylo vydáno dne 13. prosince 1927⁵⁴. Jednalo se o jeden z nejdůležitějších právních předpisů, který blíže konkretizoval pole působnosti Finanční stráže a poukazoval na její možné služební výkony. Celní zákon obsahoval celkem 141 paragrafů a byl rozdělen do 7 hlav, a to následovně:

- Zásady a základní pojmy;
- Organizace celní správy a zařízení celního dovozu;
- Celní řízení;
- Povinnost platit clo;
- Opravné prostředky;
- Trestní ustanovení; a
- Závěrečná ustanovení.

Oba normativy se týkaly především základních zásad a pojmů. Dále popisovaly organizaci celní správy a celního dozoru, celní řízení a povinnosti platit clo. K tomu zde byly návody a možnosti, jak provádět opravné prostředky (stížnosti) a trestní (sankční) ustanovení.

---

⁵¹ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

⁵² Nařízení vlády č. 106/1938 Sb. z. a n., kterým se nově upravuje předpis o stejnokroji finanční stráže a dozorcích úředníků ze dne 13. května 1938.

⁵³ Zákon č. 114/1927 Sb. z. a n., celní zákon, ze dne 14. července 1927.

⁵⁴ Prováděcí nařízení č. 168/1927 Sb. z. a n. k celnímu zákonu, ze dne 13. prosince 1927.

Nejvyšším celním úřadem bylo Ministerstvo financí, kterému podléhaly okrskové celní správy, celní úřady a Finanční stráž. Posléze se Československá republika rozdělila na čtyři správní celky, a to následovně:

- Země česká;
- Země moravskoslezská;
- Země slovenská;
- Země podkarpatoruská.

Okrskové celní správy byly zřízeny v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodě. Okrsková celní správa byla nadřizena celním úřadům a Finanční stráži.

Konkrétně Finanční stráž se týkal § 12 celního zákona, který ji charakterizoval rovněž jako ozbrojený a stejnokrojem opatřený sbor, jehož kázeň je přizpůsobena kázni vojenské. Dále pak bylo určeno Finanční stráži, aby střežila celní hranice, vykonávala celní dozor v podobě přechodu osob a zboží přes hranice, a aby zabraňovala vzniku celních přestupků a těmto zároveň zabraňovala.

Celní zákon de facto určoval Finanční stráži, aby dohlížela na střežení státních hranic a hlídala oběh zboží. Příslušníci sboru Finanční stráže měli i za úkol doprovázet zboží na celníště, hlídat ho, snímat a dávat celní závěrky, vážit je apod. Nepříslušela jim ovšem povinnost toto zboží sundávat a nakládat z přepravných nosičů, a dále pak jej následně vybalit či opětovně zabalit atd. Dále mohla Finanční stráž konat i kontroly v ostatních oborech státní správy jako byly cukrovary aj.

Právem příslušníků Finanční stráže bylo i to, že mohli kdykoli zastavit a prohlédat podezřelé osoby. Nastal-li snad odpor ze strany kontrolované osoby a ta se začala bránit nebo dokonce napadat příslušníka Finanční stráže, ten se mohl bránit zbraní, ovšem jen v případě, nebylo-li jiné východisko.

Celní zákon také upravoval spolupůsobení Finanční stráže a armády při vojenské obraně státu. Dalším důležitým bodem bylo to, že zákon ukládal Ministerstvu financí za úkol vydat nový služební předpis, který by podrobněji popisoval práci, povinnosti a práva příslušníků Finanční stráže. Tento nový služební předpis nebyl vydán, ale byl nahrazen služebním předpisem⁵⁵, který platil až do zániku Finanční stráže. Tento předpis, respektive nařízení vešlo v platnost dne 1. ledna 1931. Mezi nejrůznější úpravy pracovních pozic a platových poměrů došlo i k rozdělení Finanční stráže na civilní a vojenské. Pod tímto termínem si můžeme vysvětlit následující:

---

⁵⁵ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

- ochrana stráže podle trestního zákona;
- právo privilegovaného svědectví;
- právo vstupovat na cizí pozemky apod.;
- právo zatýkat a pozastavovat osoby; a
- právo zabavovat věci.

3.6 Struktura Finanční stráže

Jak jsme si již několikrát zopakovali, ústředním orgánem Finanční stráže bylo Ministerstvo financí. Ministerstvu financí podléhala zemská finanční ředitelství a ministr financí jmenoval každému úřadu úředníka právních služeb, jenž dozoroval nad službou Finanční stráže. Tomuto úředníkovi náležel titul tzv. ministerský inspektor Finanční stráže, tedy zemský inspektor Finanční stráže. Zemským finančním ředitelstvím byly dále podřízeny výkonné úřady, tedy inspektoráty Finanční stráže, kterým dále podléhalo několik oddělení Finanční stráže a jednotlivé celní úřady. Nově vydané vládní nařízení⁵⁶ zrušilo vrchní inspektoráty a tím tedy došlo k zefektivnění činnosti Finanční stráže. Dalšími důležitými příslušníky sboru Finanční stráže byli úředníci, zřízení a pomocní zřízení. Pro lepší pochopení struktury Finanční stráže bych se v této kapitole o těchto pozicích rád dále rozpovídal.

3.6.1 Pomocní zřízení Finanční stráže

Pomocným zřízencem mohl být každý, kdo kromě všeobecných podmínek splnil podmínky zvláštní, konkrétněji:

- dovršil nejméně 21 let a nepřekročil 31 let (u této podmínky ve zvláštních případech mohlo Ministerstvo financí udělit výjimku);
- vykonal vojenskou prezenční službu dle zákona, nebo sloužil v československých legiích;
- byl svobodný;
- má vyšší vzdělání než obecnou školu.⁵⁷

Pomocným zřízencům posléze náležel titul „pomocného dozorce Finanční stráže“, jenž musel být používán ve služebním styku. Do jejich funkcí jej jmenovalo zemské finanční

⁵⁶ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

⁵⁷ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 38.

ředitelství, na základě splněných výše předepsaných podmínek a podepsáním písemné smlouvy. Nutno podotknout, že při výběru uchazečů dostávali přednost bývalí českoslovenští legionáři a délesloužící poddůstojníci. Jak jsem již několikrát uvedl, tak činnost Finanční stráže byla postupem času více upravována a z tohoto důvodu byla tvořena i systematizovaná služební místa, ta byla schvalována vládou a platila od 1. ledna 1931⁵⁸:

V osobním stavu pro obvod zemského finančního ředitelství pro zemi	Počet služebních míst pomocných zřízenců Finanční stráže
Českou	46
Moravskoslezskou	23
Slovenskou	57
Podkarpatoruskou	18
Celkem	144

59

Další důležitou podmínkou pro vstup do služby bylo složení služební přísahy do rukou pověřeného úředníka dle § 7 odst. 1 vládního nařízení č. 114/1926 Sb. z. a n.⁶⁰:

„Přísahám a slibuji na svou čest a svědomí, že Československé republice budu věren a její vlády poslušen, že budu veškeré zákony zachovávat, všechny své úřední povinnosti podle platných zákonů a nařízení vykonávat pilně, svědomitě a nestranně, úředního tajemství neprozradím, příkazů svých představených budu poslušen a ve všem svém jednání jen prospěchu státu a zájmu služby budu dbáti.“

Pomocným zřízencům byly dále dle interních předpisů ustanoveny povinnosti a práva, především povinnosti plnit úkoly svědomitě, chovat se uctivě, dbát rozkazů, odpovídat za jim svěřený majetek, zákaz účasti ve spolcích a jiných organizacích sledující cíl poškození zájmů Československé republiky apod. Jako v dnešní době byli pomocní zřízenci vázáni slibem mlčenlivosti a tento slib nesměl být porušen ani po skončení jejich funkce u Finanční stráže. O každém z pomocných zřízenců se dále vedl služební spis, do něhož se zaznamenávaly

⁵⁸ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

⁵⁹ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 38.

⁶⁰ Nařízení vlády č. 114/1926 Sb. z. a n., o úpravě služebních a platových poměrů pomocných zřízenců, ze dne 7. července 1926.

veškeré náležitě informace. Pro jejich platové hodnocení se použily předpisy platné pro zřízence Finanční stráže. V případě, že zřízenci se chtěli oženit, museli nejdříve o souhlas ke sňatku. Tento souhlas byl udělen pouze těm, kteří odsloužili již čtyři roky služby u Finanční stráže. Výjimku jako vždy mohlo udělit pouze Ministerstvo financí jako nadřazený orgán. Od uzavření sňatku běžela patnáctidenní lhůta, kdy tato nově vzniklá událost musela být oznámena služebnímu úřadu. Tyto podmínky platily obdobně i pro zřízence čekatele Finanční stráže.

3.6.2 Zřízenci Finanční stráže

Zřízenci Finanční stráže mohli být jmenováni pouze na systematizovaná místa, která platila od 1. ledna 1931⁶¹:

Platová stupnice zřízenců	v obvodu zemského finančního ředitelství pro zemi				Celkem
	Českou	Moravskoslezskou	Slovenskou	Podkarpatskou	
I.	469	223	455	158	1305
II.	1142	617	1617	485	3861
Celkem	1611	840	2072	643	5166

62

Pro jmenování zřízencem Finanční stráže mohl být jmenován pouze tzv. „zřízencečekatel“, který se mohl ucházet pouze o jedno dané místo. Zřízencečekatelem mohl být pouze ten, kdo splnil podmínky pro pomocného zřízence Finanční stráže a zároveň sloužil u Finanční stráže dva roky. Mimo takto stanovené, mohli se o toto místo ucházet i ti, kteří například skládali mezitím vojenskou službu. Dále se uznávala služba v československých legiích a doba služby jako délesloužícího poddůstojníka.

Snahou Finanční stráže bylo především zabezpečit co největší možnou schopnost plnit funkce Finanční stráže. Bylo nutné tedy bez výjimky splnit všechny náležitě stanovené podmínky. Zřízencečekateli náležel úřední titul „zřízencečekatel Finanční stráže“ a služební titul „dozorce Finanční stráže“. Čekatelská lhůta trvala pět let a bylo stanoveno, aby

⁶¹ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

⁶² BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 40.

mohl být jmenován jen ten, který opravdu tuto dobu strávil u Finanční stráže. Tato podmínka mohla být prominuta pouze na příkaz vlády, které toto navrhlo Ministerstvo financí. Zřízenecký čekatel musel dále složit služební přísahu, která byla stanovena v § 7 odst. 1 vládního nařízení č. 114/1926 Sb. z. a n.⁶³ Byla-li přísaha složena již u pomocného zřízence, nemusela být tato přísaha skládána opakovaně. Jednalo-li se ovšem o zřízeneckého čekatele, jenž nebyl před jeho jmenováním členem Finanční stráže, musel takto skládat služební přísahu u Finanční stráže. Pro zřízenecké čekatele dále platila ustanovení jako pro konečného zřízence, pochopitelně s jistými úpravami.

Jako pro všechny členy Finanční stráže byly organizovány cvičné kurzy, při nichž se vyučovalo především o předpisech, organizaci a služebních poměrech Finanční stráže. Dále se jednalo o předpisy celní a zbožiznalecké, důchodkově trestní předpisy apod. U zřízenců Finanční stráže jako u pomocných zřízenců platilo i to, že o každém z nich byl veden osobní spis a také byla vedena kvalifikační tabulka. Dále se o každém zaměstnanci vystavoval odborný posudek, kde se mimo jiné hodnotilo i to, jaké znalosti finančník má. Ke zkoumaným znalostem patřilo zkoušení z právních předpisů, ověřování schopností pracovníka, kontrola jeho svědomitosti, znalosti jazyků apod. Každý posudek byl posléze ohodnocen dle pěti-bodové hranice, konkrétněji od stupnice výtečně až po nepřiměřeně. Byl-li finančník se svým posouzením nespokojen, mohl podat proti tomuto hodnocení stížnost.

Pro výkon zřízenců bylo zapotřebí vymezit i okruh jejich povinností. Tento výčet byl vymezen v § 29 vládního nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n.⁶⁴, a to tak že zřízenci Finanční stráže měli povinnost být jednak Československé republice věrni a jednak měli za úkol dodržovat veškeré zákony. Službu měli vykonávat s plným nasazením a horlivostí. Veškeré své povinnosti měly být vykonávány svědomitě, nestranně a vždy ve veřejném zájmu. Dále zde byla zakotvena povinnost zachovávat kázeň a poslušnost vůči všem nadřízeným, a zároveň chovat se i slušně a uctivě vůči podřízeným.

Nehledě na výkon práce, jsou zřízenci Finanční stráže povinni zachovávat mlčenlivost o věcech, jež se dozví při výkonu svého povolání. Povinností mlčenlivosti nebyli zřízenci zbaveni ani po skončení jejich služebního poměru. V tomto ustanovení byla dále také zavedena hmotněprávní odpovědnost za škody vzniklé při výkonu jejich funkce a rovněž odpovědnost za jim svěřené věci náležející úřadu.

---

⁶³ Nařízení vlády č. 114/1926 Sb. z. a n., o úpravě služebních a platových poměrů pomocných zřízenců, ze dne 7. července 1926.

⁶⁴ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

Zajímavým bodem tohoto ustanovení je bezesporu povinnost zřízence chovat se ve službě i mimo ni slušně a vždy s náležitými požadavky odpovídající důstojnosti této funkce. Zřízenec měl zachovávat vážnost sboru Finanční stráže, nesměl nikterak škodit jejímu dobrému jménu a konat nic, co by mohlo ohrozit dobrou pověst tohoto sboru.

Zřízenci měli dále zakázanou jakoukoliv účast v jakémkoliv spolku. Dále jim bylo zakázáno sdružovat se nebo zúčastnit se sdružení za účelem, aby byla rušena, zdržována nebo jakkoliv zastavena jejich služba. V této době se na zřízence Finanční stráže vztahovala i povinnost nepřijímat další vedlejší zaměstnání, které by mohlo ohrozit už tak již náročnou službu. Vykonávání dalšího zaměstnání vedle služby ve Finanční stráži mohl konat zřízenec jen za striktního souhlasu nadřízených.

Finanční stráž dbala především na to, aby nebyla jakkoliv narušena její důvěryhodnost a čest, jelikož už jejich samotné postavení na státních hranicích s nenáviděným německým obyvatelstvem v čele by jí i každá maličkost mohla ublížit. S touto povinností se již tenkrát jako i dnes vázal přísný zákaz přijímání jakýchkoliv darů, výhod a všeho možného, co by se dalo považovat za úplatek.

3.6.3 Vrchní respicient Finanční stráže

Další kariérní postup z pozice zřízence Finanční stráže byl na pozici vrchního respicienta. K tomuto postupu bylo zapotřebí úspěšně složit odbornou zkoušku a vykazovat kvalifikaci s bodovým hodnocením minimálně stupněm „dobrý“. Odborná zkouška se skládala především z prozkoušení příslušných právních předpisů, odborných předpisů a jiných. Další podmínkou pro vykonání bylo podání žádosti o povolení k přistoupení k této zkoušce, o čemž rozhodovalo příslušné zemské finanční ředitelství. Důležitou podmínkou pro vydání o povolení k přípuštění ke zkoušce bylo i to, že zřízenec Finanční stráže musel odsloužit minimálně pět let služby u Finanční stráže. Byla-li tato žádost zamítnuta, mohl zřízenec podat proti tomuto rozhodnutí stížnost. Odborná zkouška byla konána v části písemné a ústní a nejlépe v jeden den. Byla-li zkouška neúspěšná, mohl zřízenec konat opravnou zkoušku po šesti měsících, nejdéle však do jednoho roku. Byl-li i druhý pokus neúspěšný, mohla být další zkouška konána až na základě povolení Ministerstva financí.

Pro zřízence Finanční stráže byla vládním nařízením č. 202/1930 Sb. z. a n.⁶⁵, zřízena výjimka, při níž nebylo zapotřebí již žádat o povolení ke sňatku a stačilo pouhé oznámení sňatku do patnácti dnů a to dle § 32 tohoto vládního nařízení. Zřízencům Finanční stráže dále

---

⁶⁵ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry, ze dne 19. prosince 1930.

náležel úřední titul podúředník a služební titul respicient Finanční stráže nebo vrchní respicient Finanční stráže.

3.6.4 Úředníci Finanční stráže

Úředníci Finanční stráže měli být ustanoveni pouze jen na systematizovaná místa, která byla stanovena dle potřeby Finanční stráže a musela být schválena vládou. Usnesením vlády ze dne 24. října 1930 byla schválena následující místa:

Platová stupnice	v obvodu zemského finančního ředitelství pro zemi				Celkem
	Českou	Moravskoslezskou	Slovenskou	Podkarpátorskou	
4	2	1	2	-	5
5	15	5	14	3	37
6	83	30	55	24	192
7	190	77	202	51	520
Celkem	290	113	2072	78	754

66

Na úředníky Finanční stráže se vztahovaly všechny právní předpisy a nařízení týkající se státních úředníků. Úředníci Finanční stráže byli doplňováni převážně z vrchních respicientů Finanční stráže za splnění všeobecných podmínek, a především speciálních podmínek jako například nejméně dvanáct let odsloužených u Finanční stráže a úspěšně složená odborná zkouška. Zkušebním orgánem na pozici úředníka Finanční stráže bylo zemské finanční ředitelství, jež bylo zároveň rozhodujícím orgánem pro schválení žádosti o připuštění k odborné zkoušce. Jednou z dalších důležitých podmínek bylo i hodnocení žadatele s kvalifikací na úrovni „dobrá“. Žadatel musel dále splnit podmínky, jako byla znalost příslušných právních a technických předpisů, odborných předpisů a další znalosti potřebné pro výkon úředníka Finanční stráže. Odborná zkouška se skládala z písemné a ústní části. Nesplnil-li žadatel zkoušku, mohl jí vykonat nejdříve po šesti měsících či nejdéle do

⁶⁶ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 48.

jednoho roku od nesplněného pokusu. Skončila-li i tato druhá zkouška neúspěšně, mohla být náhradní zkouška konána jen se souhlasem Ministerstva financí.

Úředníkům Finanční stráže se dále stanovily úřední tituly a to „inspektor Finanční stráže“ a „vrchní inspektor Finanční stráže“ dělených do I. a II. třídy. U úředníků platily obdobně i podmínky jako u zřízenců Finanční stráže jako i jejich kvalifikační hodnocení apod.

4 Práce a působení Finanční stráže

Práce příslušníků Finanční stráže nebyla vůbec jednoduchá. Finančníci byli nuceni pracovat nepřetržitě každý den za jakéhokoliv počasí. Nebylo tedy divu, že spousta z nich trpěla psychickou i fyzickou vyčerpaností. Často řešenou situací na půdě parlamentu byla i úmrtnost příslušníků pohraniční Finanční stráže. Dle všech uvedených zpráv došlo od roku 1918 do října 1926 k usmrcení čtyřiceti sedmi finančníků. Naopak dalších devadesát osm finančníků zemřelo údajně na následky namáhavé a vyčerpávající služby na hranicích. Tato čísla nemusejí být přesná, dokonce některá úmrtí zůstala bez objasnění. Jak je nám již zřejmé, práce finančníků byla mnohdy velice nebezpečná a tato situace se začala vyostřovat především ve 30. letech 20. století po nástupu nacismu k moci v tehdejším Německu a posléze i v Rakousku. Statistika důvodové zprávy k vládnímu nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n.⁶⁷ uvádí někdy i odlišná čísla, avšak, jak jsem již zmiňoval, jednalo se mnohdy jenom o početní odhady a přesná čísla nešla leckdy zcela upřesnit:

---

⁶⁷ Nařízení vlády č. 202/1930 Sb. z. a n., kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry.

rok	usmrceno	zraněno
	při výkonu hraniční služby	
1920	8	11
1921	5	19
1922	3	7
1923	4	6
1924	4	11
1925	1	15
1926	3	16
1927	4	20
1928	2	19
1929	2	?
CELKEM	36	124

68

Ve 20. letech 20. století bylo zaznamenáno bohužel i několik sebevražd, a to hlavně na Slovensku. Národně socialistický poslanec Rudolf Pánek uvedl následující čísla:

- v roce 1924 se zabilo šest finančníků;
- v roce 1925 čtyři finančníci;
- v roce 1926 tři finančníci;
- v roce 1927 osm finančníků.⁶⁹

Nikde, ale není prokázáno, že se jednalo o sebevraždy z důvodů vyčerpání, mohlo se jednat i o partnerské neshody nebo dlouhodobé problémy.

⁶⁸ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 29.

⁶⁹ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 29.

Do řad Finanční stráže přicházeli obzvláště váleční veteráni, a to především bývalí legionáři vracející se z Ruska. Na rozdíl od ostatních uchazečů o místo příslušníků sboru měli tito zasloužilí vojáci přednost. Hojná část se jich usadila hlavně na nově vznikající části hranic na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Podmínky zde byly snad jedny z nejtěžších, a to se netýkalo pouze prostředí a nedostatečné materiální vybavenosti, ale obzvláště neustálých útoků a přeпадů ze strany Poláků a Maďarů.

Služba Finanční stráže byla především pochůzková, tzn., že finančníci během své služby především dávali pozor, na co mohou při obchůzce narazit nebo je může potkat. Podle služební instrukce z roku 1907 se v daném případě kladl hlavní důraz na zásadu „nebýt viděn, ale vidět vše“. Pochůzkovou službu vykonávali jeden, dva nebo výjimečně více příslušníků Finanční stráže. Vícečlenné skupiny chodily obzvláště v noci, kdy byla aktivita pašeráků největší. Služby určoval správce oddělení a byly zapisované do deníku, který se vedl pro každý kalendářní měsíc samostatně. Služba mohla být bodová nebo úseková.

Každé finanční oddělení mělo určitý obvod, úsek, který se kontroloval směrem ke státní hranici a zpátky do vnitrozemí. Tyto úseky měly svoje specifické hranice, a to hlavně podle členitosti terénu. Všechna oddělení dále měla svůj operační plán, v němž byly zakresleny hranice území, všechny komunikace, obce, osady, samoty atd. V tomto plánu se mohl vyznat opravdu jen člověk zasvěcený do jeho struktury značek a čísel, jež byly ještě zaznamenávány ve zvláštní příloze. Tyto všechny záznamy byly vedeny v přísné tajnosti a každé tři roky byly měněny, došlo-li ovšem k jejich prozrazení, musely být ihned změněny. Samotný vymezený úsek se dále ještě dělil na menší úseky. Služba v nich probíhala na základě rozhodnutí, o jakou službu se bude jednat. V každé z nich byl rozdílný přístup k vykonávání služby. U každého finančníka musela být zapotřebí skvělá znalost terénu. Dokud nepotvrdil, že takovou znalostí oplývá, nemohl chodit na kontrolní službu sám, ale pouze v doprovodu s některým ze zkušených finančníků.

Strážní služba měla probíhat ve volném pochůzkovém tempu. Jeho rychlost měla být alespoň o půlku pomalejší, než by cesta trvala obyčejnému chodci. Finančníci měli za úkol se zastavovat, prohledávat terén a být hlavně připraveni se v rychlosti ukrýt a vyčkat na případný příchod podloudníků. Trasa směrem k hranici země se měla projít pomaleji a pečlivěji než cesta nazpátek. Došlo-li ke stíhání podezřelé osoby, finančníci nemohli volně překračovat ani státní hranice, ani hranice dozorovaného území. V noci pak bylo zapotřebí, aby se zdržovali především v zakrytých místech, která by je příliš neprozrazovala.

Při zastavování podezřelých osob musela Finanční stráž zvolat: „Stůj, finanční stráž!“ . Toto zavolání se mělo ještě jednou opakovat, a to pouze v případě dostatečné vzdálenosti, jež

byla nutná k zadržení podezřelého. Pokud bylo u nějaké osoby podezření, že u sebe má střelnou nebo bodnou zbraň, byla vyzvána k jejímu odložení. Nezastavil-li se podezřelý ani na druhé zavolání, mohla Finanční stráž použít služební zbraň k upozornění, ale bylo zapotřebí, aby nedošlo k ohrožení jiných osob.

Po zastavení podezřelé osoby mohla Finanční stráž vykonat tzv. tělesnou prohlídku a zjistit, má-li zadržený u sebe nějaké zboží, které nebylo řádně zpoplatněno clem Československé republiky. Tělesnou prohlídku směli finančníci vykonávat pouze u mužů, u žen ji prováděla jiná důvěryhodná osoba a mohli při ní být i svědci, které si prohledávaná žena sama mohla určit. U mužů se tělesná prohlídka mohla uskutečnit přímo na místě, kde byl dotyčný zadržen, pouze s jeho souhlasem. Byl-li zadržený proti, musel být odveden k celnímu, obecnímu nebo jinému bezpečnostnímu úřadu, kde se tato prohlídka mohla uskutečnit. Finančníci měli za povinnost dodržovat slušnost a vyvarovat se jakýchkoliv špatností. Před započítím prohlídky, byla zajištěná osoba vyzvána, aby ukázala, má-li u sebe nějaké nelegální zboží, případně aby si rozepnula oblečení a nestěžovala práci příslušníkům Finanční stráže.

Bylo-li takto u nějaké osoby prokázáno neproclené zboží, mělo být zabaveno a dále použito jako předmět doličný v následujícím trestním řízení. V některých případech, kdy došlo k zadržení podezřelých osob, tato práce neskončila. Jelikož tyto osoby se někdy projeví jako pouhé návnady a při jejich odvádění docházelo k průniku daleko větších skupin pašeráků na výsostné území Československé republiky, museli být finančníci neustále v pozoru.

Na přelomu 20. a 30. let 20. století došlo u Finanční stráže ke zřízení tzv. pohotovostního oddílu v Dubí v Krušných horách, kde se pašování rozmohlo zdaleka nejvíce. Tento oddíl byl plně motorizován. K dispozici měl dvě osobní auta a dva motocykly. Velitelem byl inspektor II. třídy Rudolf Šlehover, pod jehož velení spadalo dvanáct až dvacet finančníků. Pohotovostní oddíl byl přiřazen do Stráže obrany státu, do sestavy praporu Most. Při henleinovském povstání v září roku 1938 působil v Teplicích, Krupce, Habartících, Fojtovících a střežil úsek hranic od Cínovce po Komáří Vížku. Po odstoupení hranic Třetí říši roku 1938 působil ještě v Lounech a v Ústí nad Orlicí, kde byl nakonec zrušen.⁷⁰

Ulehčovat a pomáhat finančníkům v jejich práci měli i služební psi. Zprvu tento nápad neměl příliš velké zastání u nadřízených orgánů Finanční stráže. Finančníci tedy začali psy cvičit ve svém volném čase. Teprve po několika velice pozitivních zkušenostech, kdy se

---

⁷⁰ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 68

služební psi prokázali jako mimořádně dobře uplatnitelní, především v náročném lesním a horském terénu, souhlasilo ministerstvo se začleněním psích pomocníků do služby a Finanční stráž začala střežit státní hranice v doprovodu nových čtyřnohých pomocníků. K těmto účelům začalo pořádat pravidelné výcvikové kurzy a řadu dalších doplňujících a rozšiřujících školení.

4.1 Konkrétní činnost Finanční stráže

Práce příslušníků Finanční stráže byla bezesporu obtížná a v dnešní době si někteří lidé velice obtížně dokáží představit, čím si tito příslušníci Finanční stráže vlastně museli projít. Jejich činnost sice byla primárně cílena na ochranu hranic před nedovoleným dovážením a vyvážením zboží, avšak i tato činnost byla často velice nebezpečná. Zajímavě se o činnosti Finanční stráže rozepsal pan Oto Holub, jenž ve své knize popisuje a zmiňuje několik případů ze služby Finanční stráže. Tato publikace je velmi poutavá, a proto jsem z ní vycházel i při tvorbě této práce. Vzhledem k tomu bych ovšem rád na konkrétních dvou případech poukázal na tehdejší činnost Finanční stráže, tak jak tyto případy zaznamenal Krajský soud v Klatovech v jeho trestních spisech vedených pod sp. zn. Tk 64/1936, Tk 115/1937.

Dne 22. listopadu 1936, okolo 13.30 hodin, vykonávali dva finanční strážci jmény Jan Buchar a Miroslav Hájek svoji běžnou kontrolní obchůzka na cestě z Antýglu (*něm.* Otygl) na Horskou Kvildu, v obvodu oddělení Finanční stráže Modrava. Při této obchůzce zastavili a identifikovali jistého Wilhelma Honese. Finanční strážci na základě své domněnky o tom, že by se mohlo jednat o podloudníka, požádali Wilhelma Honese o svolení k namátkové prohlídce z důvodu podezření pašování nepovoleného zboží. Wilhelm Hones dal svolení k této prohlídce. Finanční stráž následně zjistila nepovolené zboží v podobě jednoho kusu zapalovače cizího původu a dále asi tak 0,4 kg cukerinu cizího původu. Po tomto odhalení se Wilhelm Hones dal na útěk, a i přes to, že byl Finanční strážní několikrát upozorněn, aby se zastavil⁷¹. Přesto pokračoval dál v útěku. Finanční strážce Miroslav Hájek se rozhodl Wilhelma Honese pronásledovat, ovšem ten pokračoval v útěku přes zdejší Hamerský potok (*něm.* Hammerbach). Jakmile se finanční strážce dostal do těsné blízkosti Wilhelma Honese, udeřil Hones finančníka holí tak, že finančník upadl a začal krváčet. I přes toto zranění se Miroslav Hájek pustil do rvačky s útočником. Finančník vytáhl pistoli a udeřil útočníka do hlavy, kde mu způsobil krvácející ránu. Následně se mu povedlo vyrvat útočníkovi hůl z ruky a tak ho odzbrojit a následně i zadržet. Wilhelm Hones byl následně po zadržení vlečen

---

⁷¹ Zvoláním: „Stůj finanční stráž“ a „Stůj finanční stráž, budeme střílet!“.

oběma finančními strážci na oddělení Finanční stráže v Modravě. Na oddělení vznesl útočník obvinění proti Janu Bucharovi, že mu při zadržování úmyslně a zbytečně vyrazil zuby a vrazil mu pěstí do břicha. Tato obvinění se samozřejmě ukázala jako lživá. Na oddělení Finanční stráže došlo následně k ošetření Wilhelma Honese, a jakmile byl ošetřen, tak s ním bylo sepsáno hlášení. Po tomto procesu byl útočník obviněn z nepovoleného pašování a napadení úřední osoby, a posléze byl převezen k místnímu lékaři v Horské Kvildě. Po kompletním ošetření od místního lékaře byl obviněný převezen k Okresnímu soudu ve Vimperku, kde byl odsouzen ke dvěma měsícům ztráty svobody podmíněně pro přestupek veřejného násilí. Nutno ovšem dodat, že byl zbaven obvinění z přestupku proti veřejným zřízením a opatřením.

Dne 8. března 1937, neznámého času, na obchůzce mezi obcemi Všeruby a Hájek spatřil finanční strážce Roman Zunt podezřelého muže. Roman Zunt vyzval tohoto muže, aby se zastavil a provedl řádně svoji legitimaci. Tento podezřelý - zřejmě podloučník - odmítl se zastavit a legitimovat, a tak se finanční strážce rozhodl jej dohnat a zastavit. Ve chvíli, kdy byl podezřelý dostižen, vytáhl proti finančníkovi nůž a bránil se takto proti finančníkovi. V této chvíli pomohl Romanu Zuntovi jeho služební pes, který podezřelého zpacifikoval a nedošlo tak k bezprostřednímu ohrožení na životě finančního strážce. Po zadržení a identifikaci se podařilo zjistit, že se jednalo o Jana Šimánka. U výslechu pak Jan Šimánek podezřelý z podloučnictví a teď i z napadení veřejného činitele se hájil tím, že nůž nevytáhl na finančníka, ale pouze na jeho psa, jenž ho bezdůvodně napadl a začal mu trhat šaty. Této verzi vyslychající strážmistr František Horzar neuvěřil a téhož dne vsadil Šimánka do vazby Okresního soudu ve Kdyni. Posléze byl Jan Šimánek shledán vinným a odsouzen ke dvěma měsícům ztráty svobody pro zločin veřejného násilí.

5 Spolupráce pohraniční Finanční stráže a armády Československé republiky

Postupem času si příslušné státní orgány kladly otázku, jaký by byl úkol Finanční stráže a armády při válečném konfliktu na hranicích Československé republiky? Jak už je nám známo, Finanční stráž sloužila především k ochraně státních hranic, vybírání cla a hlídání před pašeráky. Z výňatku celního zákona⁷², konkrétně jeho § 12 odst. 1 bylo určeno, že *Finanční stráž jest ozbrojený a stejnokrojem opatřený sbor, jehož kázeň jest přizpůsobena kázní vojenské.*

Čím dál tím více českoslovenští politici naléhali na Ministerstvo financí, aby Finanční stráž více spolupracovala s armádou Československé republiky a byla tak připravena na

---

⁷² Zákon č. 114/1927 Sb. z. a n., ze dne 14. července 1927.

možný válečný konflikt. Tento problém dospěl svého nejkritičtějšího bodu v roce 1933, kdy se v Německu dostal k moci Adolf Hitler. Neustále potyčky a ozbrojené akce na hranicích dávaly za pravdu názorům na utužení spolupráce Finanční stráže a armády. Tato věc naštěstí nebyla řešena až tak pozdě. Už v branném zákoně⁷³ se v jeho § 28 stanovilo, že v případě mobilizace a ve válce mohou být za účelem zvýšení nebo doplnění početního stavu armády Československé republiky učiněna mimořádná opatření prezidentem Československé republiky. Konkrétněji právě se toto vztahovalo k příslušníkům četnictva, pohraničních stráží, pohraniční Finanční stráže a důchodkové Finanční stráže, zejména pak vyžaduje si toto zvláštní okolnost vhodná.

Podle § 27 odst. 3 branného zákona a ve znění zákona o ročním kontingentu branců⁷⁴, se pak dále stanovovalo, že v mimořádných dobách může prezident Republiky po slyšení vlády nařídít, aby k výjimečné službě v branné moci byli přiděleni příslušníci četnictva, pohraničních stráží a pohraniční Finanční stráže. V případě přidělení těchto sborů k armádě Československé republiky podléhali tito příslušníci zcela soudní a kázeňské pravomoci vojenské. Zejména pak podléhali této pravomoci v době, kdy byli přiděleni k armádě Československé republiky.

Vládní nařízení č. 141/1927 Sb. z. a n.⁷⁵ počítalo s možností včlenění složek Finanční stráže do československé branné moci podle § 195, a to tak, že v případě výjimečné činné služby v branné moci, k níž mohou být rozkazem prezidenta Československé republiky po slyšení vlády přiděleni v mimořádných dobách příslušníci četnictva, pohraničních stráží a Finanční stráže, platí zvláštní předpisy vydané Ministerstvem národní obrany v dohodě s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí. Zejména pak osoby přidělené k takové výjimečné službě podléhají po dobu této své výjimečné služby vojenské soudní a kázeňské pravomoci, při čemž nerozhoduje, zda před tím, než byly k uvedené službě přiděleny, byly vojenskými osobami mimo činnou službu či nikoliv. Je zde vidět především snaha všech výše zúčastněných ministerstev o sjednocení všech pravomocí pod Ministerstvo národní obrany, jež mělo největší pravomoc a sílu obstarávat obranu Československé republiky.

Podle ustanovení § 195 a následně i ve spojení s ustanovením § 205 vládního nařízení č. 141/1927 Sb. z. a n.⁷⁶ se dále upravovalo, že při konání válečné služby v době mobilizace a případě ve válečném období příslušníky četnictva, pohraničních stráží, Finanční stráže a

---

⁷³ Zákon č. 193/1920 Sb. z. a n., ze dne 19. března 1920.

⁷⁴ Zákon č. 53/1927 Sb. z. a n., o ročním kontingentu branců, o náhradní záloze a o některých změnách branného zákona, ze dne 8. dubna 1927.

⁷⁵ Nařízení vlády č. 141/1927 Sb. z. a n., jímž se vydávají nové branné předpisy, ze dne 15. září 1927.

⁷⁶ Nařízení vlády č. 141/1927 Sb. z. a n., jímž se vydávají nové branné předpisy, ze dne 15. září 1927.

důchodkové Finanční stráž, se upravují zvláštní předpisy vydané Ministerstvem národní obrany v dohodě s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí. Po dobu vykonávání této válečné služby jsou uvedené osoby příslušníci branné moci (vojenskými osobami) a podléhají takto zároveň vojenské soudní a kázeňské pravomoci.

Na rozdíl od vládního nařízení č. 201/1923 Sb. z. a n.⁷⁷ jehož § 2 odst. 6⁷⁸ specifikoval zásadu spolupráce mezi Finanční stráží a armádou pouze rámcově. Roku 1926 padl návrh, že by hranice Československé republiky mohlo střežit výhradně četnictvo. Tento návrh se velice zamlouval Ministerstvu národní obrany, ale Ministerstvo vnitra společně s Ministerstvem financí nakonec tento návrh zcela zamítlo. Ministerstvo národní obrany posléze vypracovalo plán na spolupráci četnictva a armády při ochraně státních hranic, kterýžto plán byl následně oběma složkami přijat. Stejný plán, ale týkající se meziresortní kooperace s Finanční stráží byl poslán na Ministerstvo financí. Ministerstvo financí se ale tomuto návrhu snažilo vyhnout, když na ně byl kladen důraz, aby v případě válečného konfliktu byla Finanční stráž jako první připravena k boji. V této době ještě neexistoval žádný zákon, který by nějak upravoval spolupráci sboru a armády Československé republiky. K jeho vydání nakonec došlo, a to v září roku 1931 tzv. předpisem G-XI-6 o součinnosti Finanční stráže při ostraze hranic.

6 Narůstající krize třicátých let

V minulé kapitole již byla zmínka o tom, že nakonec došlo v roce 1931 k dohodě o vzájemné spolupráci Finanční stráže a armády Československé republiky. V tomto roce zároveň začala společná cvičení. Tato už „vojenská“ cvičení určovalo místně příslušné zemské finanční ředitelství společně s velením armády. Cvičení trvala obvykle čtrnáct dnů, ale už během nich začaly narůstat rozpory mezi vedením sboru Finanční stráže a kompetentními armádními špičkami. Jejich důkazem je kromě jiného i dopis ministra národní obrany Bohumila Bradáče ministru financí Karlu Traplovi ze dne 22. září 1933, v němž se pan ministr B. Bradáč obrací na svého kolegu K. Trapla, kde ho žádá, aby zajistil součinnost cvičení Finanční stráže, především pak ve vztahu ke Generálnímu ředitelství Finanční stráže v Bratislavě. Generální finanční ředitelství v Bratislavě odmítlo uvolnit příslušníky Finanční stráže na vojenské cvičení, při kterém se především poukazovalo na náležitou spolupráci armády a Finanční stráže. Panu Bradáčovi byl znám důležitý a významný úkol Finanční stráže – ochrana státních hranic – ovšem v této době bylo zapotřebí Finanční stráž co nejvíce

---

⁷⁷ Nařízení vlády č. 201/1923 Sb. z. a n., kterým se upravují služební poměry pohraniční finanční stráže, ze dne 18. října 1923.

⁷⁸ „6. Spolupůsobiti dle zvláštních předpisů při vojenské ochraně hranic.“

propojovat právě s armádou a více modifikovat její povahu na povahu ryze vojenskou. Generální finanční ředitelství v Bratislavě odmítlo uvolnit své příslušníky na předem domluvené cvičení z důvodu nárůstu podloudníků v jeho spravované oblasti. Pan Bradáč ovšem oponoval názorem, že tento problém nemá jenom toto ředitelství, ale je to celkový problém po celé Republice, a i přes to, vždy příslušné ředitelství společně s odděleními uvolnili své příslušníky na cvičení. Ministr Bradáč neopomněl několikrát zohlednit význam těchto společných cvičení a apeloval tak na zdravý rozum ministra financí Trapla, jemuž byla tato problematika známa.⁷⁹

Ministr financí K. Trapl odpověděl na toto upozornění dne 4. října 1933. V dopisu souhlasil s vojenským cvičením Finanční stráže a československé armády na Slovensku, které se mělo konat od 13. do 26. října 1933 a měla se jej zúčastnit jedna čtvrtina sil ze stavu Finanční stráže na Slovensku. Ministr ovšem neopomenul zmínit dohodu, jež zaručovala, že v případě nedostatku počtu finančníků na hranicích by v takové době personálně vypomohla československá armáda.

Jak již bylo zmíněno, v lednu 1933 došlo v Německu k převzetí moci nacisty, respektive Adolfem Hitlerem. Od začátku, kdy se NSDAP⁸⁰ dostala k moci, počala se vypořádávat se svými protivníky a odpůrci. Docházelo tak k jejich pronásledování, věznění a vraždění. Nacistický režim nehodlal ušetřit nikoho. Představitelé opozice a všichni, kteří byli pronásledováni, tak volili v nejednom případě i útěk do Československé republiky. Během boje o záchranu života, kdy se tito lidé snažili utéci před diktátorským režimem, měla Finanční stráž za úkol zabraňovat těmto uprchlíkům překračovat státní hranice. V případě zadržení těchto narušitelů, je musela Finanční stráž předat zpět do země jejich původu. Někdy ovšem finančníci neuposlechli rozkazy a prosící uprchlíky do země vpustili.

NSDAP se snažila prosadit se do všech sfér státní správy, a rozšiřovala tedy řady svých pohraničníků nejen o členy strany, ale i o příslušníky SŠ⁸¹. Tito nově příchozí příslušníci pohraniční stráže Německa nebyli ke svým československým protějškům ani zdaleka tak přátelští jako jejich předchůdci. Začínala naopak narůstat jejich agresivita a celková nespolupráce na pomezí těchto dvou zemí. Právě jejich brutalitu pocítil mezi jinými též

---

⁷⁹ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 63.

⁸⁰ NSDAP, neboli Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei - Národně socialistická německá strana dělníků, která vznikla dne 24. února 1920 přejmenováním Deutsche Arbeiterpartei, která byla založena Antonem Draxlerem a Karlem Harrerem dne 5. ledna 1919 v Mnichově. NSDAP byla krajně pravicová strana, která začala nabývat svého významu příchodem řečníka Adolfa Hitlera, později i jejího předsedy.

⁸¹ SS, neboli Schutzstaffel (česky: ochranný oddíl) byla ozbrojená organizace sloužící NSDAP vytvořená v roce 1925 pro Hitlerovo osobní ochranu. Nejznámějším velitelem SS byl Heinrich Himmler jako Reichsführer-SS (česky: říšský vůdce SS). Jejich heslem bylo *Meine Ehre heißt Treue*. – *Mou ctností je věrnost*.

příslušník Finanční stráže Jan Sekyra z krušnohorského Grünwaldu (Pastvin)⁸², který byl postřelen dvěma příslušníky SA⁸³. Tento případ nebyl ovšem ojedinělý a docházelo k narůstajícím zraněním příslušníků Finanční stráže Československé republiky. Drzost a troufalost příslušníků NSDAP neznala hranic lidské slušnosti, natož hranic státních. Při pronásledování některých uprchlíků se němečtí pronásledovatelé odvažovali vkročit až hluboko na československé území, kde nebyla výjimkou ani ostrá střelba a střety právě s československou Finanční stráží. Tyto akce ustaly až na jaře roku 1934, kdy se nová vláda v Německu se svými odpůrci již ve velkém vypořádala a hranice státu byly již dobře střeženy.

V tomto období se Finanční stráž už našťastí připravovala na podobné konflikty ve spolupráci s armádou, a tak se začala pomalu přetvářet funkce sboru Finanční stráže z hlídání cel a daňových úniků na čistě vojenskou ochranu státních hranic. O tom, kdo nasazoval při těchto akcích životy, měli lidé často zkreslené představy. Většina se domnívala, že hranice stráží armáda společně s četnictvem a o působení Finanční stráže měla vůbec nějaké informace jen nepatrná menšina. Proto se rozhodlo, že dojde pomocí filmu ke zdokumentování činnosti Finanční stráže. Bohužel tento plán se povedlo uskutečnit až teprve před zrušením Finanční stráže.

Po nepříjemných zkušenostech a vidiny narůstající agrese ze strany Německa, podniklo Ministerstvo financí krok ke zvýšení počtu příslušníků sboru Finanční stráže. V roce 1926 sloužilo u Finanční stráže 4.000 mužů. Ke konci roku 1933 činil počet těchto zaměstnanců 6.074, z toho bylo 1.227 pracovníků důchodkové kontroly a 921 celníků. V roce 1934 se počty zvýšily o 640 mužů a ke konci roku 1936 bylo ve službě už 7.000 mužů. Nejvyšší početní stav vykazovalo Zemské finanční ředitelství v Praze. Rok 1938 znamenal ještě poslední navýšení tak, že v květnu dosahoval celkový počet příslušníků Finanční stráže 8.000 mužů.

Nejvíce příslušníků Finanční stráže bylo na území Čech, kde pod Zemské finanční ředitelství v Praze spadalo podle stavu z roku 1936, 310 úředníků, 2.078 zřízenců a 56 pomocných zřízenců rozdělených mezi 224 oddělení a 59 inspektorátů.⁸⁴

---

⁸² BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 65.

⁸³ SA, neboli Sturmabteilung (česky: úderné či útočné oddíly) byla polovojenská organizace založená na počátku 20. let 20. století v Německu, která patřila rovněž k NSDAP. Říkalo se jim rovněž „hnědé košile“ podle typického zbarvení jejich uniforem. U zrodu této organizace stáli Ernst Röhm a Hermann Göring. Tato organizace byla čím dál více nekontrolovatelná ze strany NSDAP a tak musela být „zredukována“ (30. 6. 1934 „noc dlouhých nožů“).

⁸⁴ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 67.

Největší zkouška Finanční stráže se pomalu ale jistě blížila. Vzhledem k následujícím okolnostem bylo pochopitelné a zcela oprávněné, že Finanční stráž neměla už působit na státních hranicích jako jediný a hlavní státní aparát.

7 Stráž obrany státu

Mezi Ministerstvem národní obrany a Ministerstvem financí vznikaly neustálé rozpory a dohady o intenzivnějším zapojení Finanční stráže do programu obrany a ochrany státu. Ministerstvo financí si však stále hájilo a udržovalo své tvrzení o prvořadě resortním poslání Finanční stráže. Jednalo se hlavně o funkci na ochranu celních hranic. Vzhledem k tomu se však objevovaly návrhy, dle kterých by hranice naší Republiky československé mělo střežit výhradně četnictvo, a ne Finanční stráž, jež nebyla brána jako silný ozbrojený orgán. Tento návrh se velice zamlouval Ministerstvu vnitra a byl následně podporován i Ministerstvem národní obrany, které tak vidělo zároveň silnějšího partnera poskytující další ozbrojené složky. Toto jednání nakonec skončilo bezvysledně, když i samotné Ministerstvo vnitra přestalo avizovat zajišťování ostrahy hranic ve svém resortu a společně s Ministerstvem financí tato jednání ukončilo.

Během těchto jednání probíhaly i diskuse, které měly v případě nastalé zhoršené politické situace či dokonce v případě vypuknutí válečného konfliktu zajistit doplnění početního stavu československé armády o příslušníky četnictva, Finanční stráže a dalších. S těmito situacemi počítal i tehdejší branný zákon⁸⁵, a to konkrétněji ve svém § 28 písm. b)⁸⁶.

Dne 19. listopadu 1934 došlo ke schůzi Nejvyšší rady obrany státu⁸⁷, při níž se horečně debatovalo o součinnosti Finanční stráže, četnictva a armády. Jak už bylo vícekrát avizováno, Finanční stráž a armáda už dříve uzavřely dohodu o společných vojenských cvičeních. Tímto novým nápadem o součinnosti tří zmiňovaných složek se měla zabývat nově ustanovená komise z řad zástupců Ministerstva národní obrany, vnitra a financí. Tato schůze se zaměřila především na fungování Finanční stráže a změnu jejího charakteru na ryze vojenský sbor. Současně se předpokládala rovněž řada dalších organizačních změn.

---

⁸⁵ Branný zákon ze dne 19. března 1920, č. 193/1920 Sb. z. a n., ve spojení se zákonem č. 53/1927 Sb. z. a n. ze dne 8. dubna 1927, o ročním kontingentu branců, o náhradní záloze a o některých změnách branného zákona.

⁸⁶ „*Za mobilisace a ve válce mohou býti za účelem zvýšení, nebo doplnění početného stavu československé branné moci učiněna presidentem republiky Československé po předchozím slyšení vlády tato mimořádná opatření: b) přidržení k válečné službě příslušníků četnictva, pohraničních stráží, pohraniční finanční stráže a finanční důchodkové kontroly, pokud to vojenské důvody vyžadují, jakož i členů spolků pěstujících vojenský výcvik ve věku od 17 do 60 let, pokud nejsou již jinak povoláni k vykonávání válečné služby podle svého branného poměru*“.

⁸⁷ Nejvyšší rada obrany státu byla oficiálně zřízena vládním usnesením ze dne 6. října 1933. Měla za úkol především pečovat o náležité zabezpečení obrany státu. Jejími hlavními příslušníky byl předseda vlády, jako její předseda a další členové, kteří byli jmenováni a odvoláváni prezidentem na návrh předsedy vlády.

Ministerstvo financí se v tomto okamžiku ocitlo pod společným tlakem Ministerstev vnitra a národní obrany. Jeho cílem se měla stát radikální reorganizace nebo alespoň zásadní modernizace systému vzájemné součinnosti při ochraně a ostraze státní hranice jak v době míru, tak v momentu eventuálního válečného konfliktu. Nakonec Ministerstvo financí akceptovalo kompromis ve formě vládního nařízení, ze dne 23. října 1936, č. 270/1936 Sb. z. a n., o strážci obrany státu, na jehož podkladě vznikla Stráž obrany státu. Nově vzniklá instituce měla za úkol následující tři základní povinnosti:

- 1) ochranu neporušitelnosti státní hranice a nedotknutelnosti státního území (střežení hranice, spolupráce na vojenské ochraně, zpravodajská činnost); a
- 2) spolupůsobení při ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti; a
- 3) spolupůsobení při provádění úkonů celní správy.

Stráž obrany státu měla za úkol chránit československé hranice v době neočekávaného útoku, a to až do příchodu armády. Jednalo se tedy hlavně o prvotní sílu, jejímž úkolem bylo zadržet nepřátelská vojska. Kromě příslušníků četnictva, policie, Finanční stráže a vojenských posil z řad místních Čechoslováků a antifašisticky orientovaných Němců předpokládala trojice přímo zainteresovaných ministerstev – ovšem jen fakticky, nikoli formálně – též využití sil členů Československé obce sokolské, střeleckých jednot, Rote Wehr a zaměstnanců státních podniků v pohraničí (státních drah, pošt apod.). Řízení Stráže obrany státu podléhalo v době míru Ministerstvu vnitra, zařazení příslušníci tehdy konali běžnou resortní službu, do podřízenosti Ministerstva národní obrany přecházela Stráž obrany státu teprve po vyhlášení branné pohotovosti státu.

U určených okresních úřadů došlo ke zřízení velitelství jednotlivých praporů Stráže obrany státu. Následně byly tyto okresní úřady nadřizeny Strážci obrany státu ve služebních záležitostech. Velitelství praporu naproti tomu rozhodovalo ve věcech výcviku, vzdělávání apod.

Sestavu Stráže obrany státu tvořilo celkem třicet jedna praporů členěných dále podle běžné armádní organizace na roty, čety a družstva. Obecně se sestava Stráže obrany státu v rámci každého praporu dělila do tří skupin, resp. do tří sledů, a to podle přidělených úkolů na:

- pozorování, umístění v bezprostřední blízkosti státní hranice, kde v případě napadení se měla bránit;
- obranu, jejímž cílem bylo donutit nepřítele ke zpomalení a reorganizaci útoku;
- zálohu (vždy na úrovni čety).

Základ jednotlivých družstev tvořily především četnické a policejní stanice, nebo právě oddělení Finanční stráže. Družstvo se většinou skládalo z dvanácti až patnácti mužů. Jednotná výzbroj Stráže obrany státu byla stanovena na vojenské karabiny vz. 33⁸⁸, nebo pušky vz. 24⁸⁹ a pistole. Mezi roky 1937 a 1938 začala armáda následně jednotlivým oddělením Finanční stráže a četnickým stanicím přidělovat pro družstva Stráže obrany státu i lehké kulometry vz. 26⁹⁰ a další výstroj a výzbroj ze svých skladů, jako byly například ruční granáty⁹¹. Jednalo se i o přidělování těžkých kulometů a o přidělení obrněných automobilů, ale k tomuto vyzbrojení již nedošlo.

Na podzim roku 1937 došlo k vydání služebního předpisu Ministerstva vnitra s kódovým označením G–XI–2 I. (I. díl) a G-XI-2 II. (II. díl) s běžným názvem „Stráž obrany státu v zajištění státních hranic“. Obsahy tohoto předpisu byly přísně tajné. Díl I. byl určen pro velitele na nižším stupni velení. Díl II. pak pro velitele rot a praporů, kteří se velkou měrou podíleli na organizaci a funkčnosti Finanční stráže. O rok později došlo ještě k vydání „Služebního řádu pro Stráž obrany státu“ a služebního předpisu G-VII-10. Na všech stanovištích Stráže obrany státu se nepřetržitě pracovalo na zdokonalování mobilizačních plánů pro případ válečného konfliktu. Vadou na společném bránění země Stráží obrany státu a armády Československé republiky bylo rozestavení bojových pozic armády a Stráže obrany státu. Většina velitelů Stráže obrany státu se obávala, že dojde-li k boji, bude Stráž obrany státu vystavena prakticky jasné smrti, protože se měla nacházet v ohniscích boje mezi vlastní a nepřátelskou armádou.

Důležitou složkou Stráže obrany státu byla především Finanční stráž. V roce 1936 došlo k přeřazení 5.500 finančníků do složky Stráže obrany státu. V nevyzpytatelné době docházelo

---

⁸⁸ Jednalo se o krátkou pušku užívanou především Finanční stráží a četnictvem, která byla vyráběna československou Zbrojovkou Brno, a.s. V roce 1935 byla postupně zařazována do zbrojnice Finanční stráže, kde nahradila starou již nepoužívanou pušku Mannlicher vz. 90 a 95. Tato puška měla hmotnost 3,35 kg, ráže 7,92 mm, dostřel okolo 1.000 m a zásobník na 5 nábojů.

⁸⁹ Jednalo se o vojenskou pušku československé Zbrojovky Brno, a.s., o hmotnosti 4,2 kg, ráže 7,92 mm a maximálním dostřelem na 2.000 m. Tato puška byla českou verzí útočné pušky Mauser 98. Zásobník obsahoval 5 nábojů.

⁹⁰ Lehký kulomet vz. 26 byl vzduchem chlazený kulomet vyvinutý v roce 1924 Václavem Holekem pod označením Praga vz. 24. Licence na jeho výrobu byla prodána v roce 1925 československé Zbrojovce Brno, a.s. Měl vyměnitelnou hlaveň a na jejím konci se nacházel děrovaný tlumič plamene. Tato hlaveň byla schopná odolat až 200 ranám za nepřetržité palby. Ke kulometu byla montovaná sklopná dvojnůžka. Vážil 8,84 kg, jeho ráže byla 7,92 x 57 mm, kadence střel dosahovala 600 střel/min a maximální dostřel byl okolo 3.200 m. Zásobník obsahoval 20 nábojů.

⁹¹ Vejčítý granát vz. 21 od známého konstruktéra Ing. Janečka (zbrojovka JAWA). Granát byl nárazový, složený z plechového těla, zapalovače a trhaviny. Obsahoval 120g tritolu o celkové hmotnosti 450g. Doba aktivace byla okolo 4 sekund a účinek střepin byl až 30 m.

Další byl ruční útočný granát vz. 34 od firmy Škoda Plzeň, který byl vyvinut jako náhrada za útočný granát vz. 21. Tělo granátu vz. 34 bylo vylisováno z ocelového plechu. Skládalo se ze dvou částí, které jsou do sebe zašroubovány a zajištěny pérovým kroužkem. Samotný granát vážil 350 g. Doba aktivace byla okolo 5 sekund a účinek střepin byl 25 m.

ještě k dalším přesunům přímo z Finanční stráže do Stráže obrany státu a to tak, že v září 1938 čítala Stráž obrany státu už dokonce 6.414 mužů z Finanční stráže. Tito příslušníci byli rozdělení následovně:

- 2.505 mužů v Čechách;
- 1.170 na Moravě;
- 2.126 na Slovensku; a
- 613 v Podkarpatské Rusi⁹².

Pro zajištění řádného chodu Stráže obrany státu došlo k vypracování plánů pro boj v pohraničních oblastech naší Československé republiky. Práce na těchto plánech probíhaly zásadně v kooperaci s plánováním na zajištění obrany hranic československé armády. Dále byly v těchto plánech stanoveny bojové stanoviště, ústupové trasy, signály apod. Bohužel tento fakt počítal především s vojenským přepadením naší země, ale mnohdy se tyto hypotetické přípravy musely aplikovat v situacích, kdy proti jednotkám Stráže obrany státu vyrazili místní obyvatelé v pohraničí posílnění nacistickou ideologií, popřípadě se těžko mohli stahovat na teroristickou činnost polských beckovských teroristů⁹³ a maďarských horthyovců⁹⁴.

Od roku 1937 docházelo k nejrůznějším cvičením; jako byla například střelba, obsazování objektů, plnění náročných úkolů a jiné. Avšak k neustálé se zhoršující krizi v Evropě došlo dne 18. května 1938 k jejich zrušení. Přelom ve vývoji znamenala pak Mnichovská dohoda v září 1938, která jednak obkležila naši Československou republiku a jednak znamenala konec jedné etapy samostatného Československa, o kterém budu mluvit dále. Po podepsání „Mnichovského diktátu“ a nuceného opuštění československého pohraničí, musela Stráž obrany státu v čele s armádou opustit svá stanoviště a zaujmout nová postavení na nově vytýčených hranicích. Kvůli zabránění ozbrojeným incidentům mezi německým Wehrmachtem, henleinovci⁹⁵ a naší armádou měla Stráž obrany státu při ústupu do vnitrozemí vytvořit tzv. nárazníkové pásmo. Podařilo se sice předejít konfliktům vůči naší odcházející armádě, avšak právě Stráž obrany státu byla vystavena útokům ze strany ctižádostivých henleinovců. Ani při nepřímé „kapitulaci“ nebyli finanční strážci ušetřeni

---

⁹² BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 77.

⁹³ Beckovští teroristé, odvozenina od Józefa Becka, polského ministra zahraničí v letech 1932 až 1939, který se prosazoval o protičeskoslovenskou politiku a doufal ve spolupráci s Německem.

⁹⁴ Miklós Horthy, byl od roku 1920 prohlášen za regenta Maďarského království, kterému vládl. Před a během 2. světové války byl významným spojencem Adolfa Hitlera a podílel se tak na poškozování Československé republiky v letech 1938 a 1939.

⁹⁵ Příslušníci Sudetendeutsche Partei, SdP (česky: Sudetoněmecká strana).

útoků ze strany henleinovců, přičemž samotná Finanční stráž jako celá Stráž obrany státu měli pouze rozkaz opustit pozice bývalých hranic Československé republiky. Ministerstvo financí dne 24. listopadu 1938 vydalo výnos, který 26. listopadu 1938 nařizoval zrušení pohotovosti Stráže obrany státu.

7.1 Rok 1938 a Mnichovská dohoda

Dne 20. května 1938 ve 22 hodin vyhlásila československá vláda heslem „Zborov“ ostrahu hranic. Všechny složky, kterých se tato povinnost týkala, musely se neprodleně dopravit na hranice, aby došlo k jejich zabezpečení. Špionážní zprávy hlásily, že německé ozbrojené síly se začaly shromažďovat na hranicích. Tato akce velice úspěšně zaskočila německé armádní jednotky včetně jejich velitelského štábu.

První jednotky družstva Stráže obrany státu, většinou skládajících se z příslušníků Finanční stráže a z vojenských posil, dosáhly svých bojových postavení krátce po půlnoci 21. května 1938. Poslední družstva pozorovacího sledu zaujala svá postavení kolem rána 21. května a po rozbřesku zaujímala obranné postavení družstva sledu možného odporu z vnitrozemí. Během dopoledne zaujala pak obranné postavení v pohraničí naší země celá sestava Stráže obrany státu. V následujících dnech družstva Stráže obrany státu zdokonalovala svá obranná stanoviště, zřizovaly se zátarasy a samozřejmě byly prováděny standardní hlídkové činnosti.

Nejenom obyvatelé nově vznikající tzv. Třetí říše byli zfanatizováni, ale převážně německé obyvatelstvo v pohraničí čím dál tím více toužilo po připojení k Německu. Po roce 1918 se německé obyvatelstvo nedokázalo smířit s tím, že Čechoslováci mají svůj vlastní nezávislý stát, a tak docházelo k mnoha rozporům a potyčkám. Časem se situace uklidnila, ale právě rok 1933 nastartoval znovu utichlé nepokoje.

Protože český národ usiloval několik desítek let o vymanění se z nadvlády Němců, snažili se Češi Němce izolovat od řízení a hlasů v československé vládě, samozřejmě právem. Právě takovýchto momentů se snažil využívat německý „vůdce“ Adolf Hitler, aby rozněmýchal nenávist a nepokoje v pohraničí. Jeho neustálé plamenné projevy o jednotném národě a o tyranech z československé vlády lahodily uším německého obyvatelstva, které ještě s větší chutí toužilo po tom stát se právoplatnými občany Třetí říše.

Sudetští Němci si o přiřazení k německé Říši říkali hodně hlasitě. Neustálé nepokoje, výtržnosti a mnohé jiné další projevy nacionální a politické averze byly na denním pořádku. Trestní stíhaní a prohřešky se na stolech policie začaly nečekaným způsobem množit.

Výjimkou nebyly ani slovní urážky českého obyvatelstva, prezidenta a vlády Československé republiky, špionáže, nacistické nezákonné pozdravy a spousta dalšího, především propaganda Třetí říše a NSDAP. S blížícím se zářím roku 1938 docházelo k nárůstu ozbrojených přepadení a vražd. Bohužel Finanční stráž byla společně s četnictvem první na řadě.

Stráž obrany státu v prvních chvílích svého působení neřešila pouze problém s narůstající agresivitou sousední země. Na pořad dne se znovu dostalo nedostatečné výstrojní a výzbrojní vybavení, především z řad Finanční stráže. Některé zprávy hlásaly, že na mnoha místech se musela výzbroj pro členy Stráže obrany státu doplňovat teprve až na hranicích. Oproti tomu, co příslušníky Stráže obrany státu čekalo, čemu museli během pozdního jara a na prahu podzimu roku 1938 čelit, se však jednalo o malicherné banality.

Dne 8. června 1938 byla zrušena ostraha hranic a z pohraničí byly staženy vojenské složky. Na hranicích zůstala jen ta část Stráže obrany státu, která se skládala z četnictva, policie a Finanční stráže. Je pravdou, že tato mobilizace Němce nepříjemně zaskočila, a dokonce by se dalo říci, že v nich vzbudila poněkud i obavy, že by měli proti tak houževnatému a srdnatému národu bojovat. Bohužel tato akce měla i stinné stránky a to ty, že německá strana si důkladně prohlédla celý náš arzenál v plné síle a mohla tak své plány, v podobě naplánované, ale neuskutečněné operace Fall Grün⁹⁶ upravit. Jelikož větší část příslušníků Finanční stráže byla vázána na hranicích ve sboru Stráže obrany státu, nemohla se tedy plně věnovat své resortní aktivitě. Ministerstvu financí se tento přístup nelíbil, a to už jenom z toho prostého důvodu, že vázl výkon běžné práce Finanční stráže a její členové byli ještě nadto denně vystavováni zvýšeným bezpečnostním rizikům při potlačování ozbrojených nepokojů. Ministerstvo národní obrany nakonec na tuto stížnost reagovalo vydáním rozkazu ke dni 17. srpna 1938, který stanovoval, aby se polohy stanovišť jednotek Stráže obrany státu více rozvětvily a bylo zavedeno více kontrolních služeb. Mateřské Ministerstvo financí ovšem namítalo, že prvotním úkolem a posláním Finanční stráže je celní ochrana státních hranic. Tento rozkaz byl pouze přechodným opatřením, v okamžiku nové aktivace Stráže obrany státu, vyhlášení nové ostrahy okamžitě jeho platnost končila.

Po rozpuštění všech vojenských jednotek, kdy byla ukončena mobilizace z května 1938, zůstala Stráž obrany státu na hranicích osamocena. Vrátila se ke svému běžnému resortnímu výkonu, a zejména Finanční stráž zaujala své obvyklé postavení na hraničních kamenech. Po

---

⁹⁶ Fall Grün, neboli Případ zelený byl připravený vojenský plán, kterým nacistické Německo hodlalo zaútočit na Československo. Jeho hlavním cílem měl být velký útok přes sever a jih Moravy, kdy by bylo Československo rozlomeno napůl a zabránilo by se tak možnému ústupu československé armády a jeho velení do Tater. Dále měla vojenská invaze pokračovat směrem od Plzně na Prahu. Tento plán nebyl nikdy vojensky uskutečněn vzhledem ke smutnému „mnichovskému diktátu“ z roku 1938.

této mobilizaci se všichni naivně domnívali, že by Německo, a především i Henleinova SdP ⁹⁷ mohla upustit od svých vojenských výpadů. Bohužel, nikdo netušil, že se situace na hranicích blíží k neoficiálnímu vojenskému střetnutí.

Leckde se člověk dočte, že Československo ve svých nejtragičtějších letech 1938 a 1939 vydalo své hranice bez výstřelu. Bohužel nebylo tomu tak. V roce 1938 začali příslušníci SdP houfně překračovat státní hranice do Německa jenom proto, aby zde získali od svých spojenců zbraně a náležitý výcvik pro záškodnické operace. Dle příkazu Německa si henleinovci měli zasloužit své připojení i bojem na život a na smrt se zkorumpovanou a špinavou Československou republikou. Násilnosti v pohraničí se čím dál tím více stupňovaly. Stráž obrany státu, a především Finanční stráž se již neměla vypořádávat pouze s místními pašeráky, ale s dobře vybavenými teroristy, kteří měli jediný úkol, a to škodit a vyvolávat nepokoje v našem pohraničí.

Osudnou zkouškou se mělo pro Stráž obrany státu stát období měsíce září roku 1938, kdy teroristické akce ze strany nacistického Německa byly takřka na denním pořádku. Málodko nejen v dnešní době, ale i tenkrát věděl, co se doopravdy na hranicích odehrávalo. Již nebezpečná SdP ztratila po večeru 13. září 1938 veškeré zábrany vůči československému státu. Adolf Hitler na významném sjezdu NSDAP v Norimberku pronesl velice ostrý projev vůči Československu, v němž zmínil svoji touhu a snahu „ochránit“ obyvatelé Sudet a toto území připojit k Německu. Ještě téhož večera se vydali henleinovci do ulic, kde oslavovali tento projev a od tohoto večera zároveň i zesílili svoje útoky vůči Stráži obrany státu. Bylo-li do této doby v pohraniční rušno kvůli nejrůznějším potyčkám s henleinovci, teď začala pro Stráž obrany státu neoficiální válka o české pohraničí. Aby se podařilo situaci stabilizovat, zajistit klid a pořádek v pohraničí, došlo tedy od večera 12. září 1938 k vyhlášení stanného práva pro zločin vzbouření nad nejvíce ohroženými oblastmi a během dne 13. září 1938 docházelo k vyhlášení stanného práva v dalších ohrožených oblastech.

V následujících dnech byla přepadávána stanoviště Stráže obrany státu, její hlídky, dále byly přepadávány státní úřady, nádraží, bydlení příslušníků Stráže obrany státu atd. Nebylo ale i výjimkou, aby se hněv henleinovců neobrátil na bezbranné občany československého státu. Bohužel tyto akce s sebou přinášely i smrt. Mnoho z příslušníků Stráže obrany státu bylo zákeřně zabito i bez jakéhokoliv vypuknutí boje. V této době docházelo k situacím, kdy samotná družstva Stráže obrany státu byla leckdy i po přepadení odzbrojena a násilně

---

⁹⁷ Sudetendeutsche Partei, SdP (česky: Sudetoněmecká strana) jejichž členové byli nazýváni jako henleinovci. SdP byla politická strana působící v Československé republice a hájící zájmy německého obyvatelstva žijícího v pohraničí. Tato strana byla založena dne 1. října 1933 Konradem Henleinem, který byl její předsedou.

odvedena do Německa, kde je čekaly buďto smrt nebo tristní podmínky v koncentračním táboře. Nikdo ani netušil, že příslušníci Stráže obrany státu byli oproti svým soupeřům hůře vyzbrojeni. Nikdo nemá ani ponětí, že dne 22. září 1938 byl dokonce celý Šluknovský výběžek plně obsazen Sudetendeutschen Freikorps⁹⁸. Den po tomto osudném dni se na severu Čech bojovalo nejen o naše hranice, ale mnohdy i o samotné životy příslušníků Stráže obrany státu. Velitel praporu Stráž obrany státu Liberec hlásil, že zde dokonce ztratil celkem čtyři sta třicet dva mužů - z toho bylo dvě stě jedna příslušníků Finanční stráže, dvacet šest četníků a dvě stě pět vojáků.⁹⁹ Tato čísla bohužel nebyla konečná a mnohdy se i zvětšovala. Dokonce i náš nejvyšší státní aparát se obával jakéhosi vyprovokování Německa, a tak dokonce bylo nařizováno z hlavního ústředí v Praze, že se v případě nepokojů má jednat s německým obyvatelstvem slušně a v žádném případě nemají být použity zbraně. Vše znehodnocovala i snaha německého tisku, který tehdy psal o teroristech ze strany Stráže obrany státu a nelíčil pravdu o svém čestném národu.

Toto jedno z našich nejtragičtějších období dějin vyvrcholilo dne 29. září roku 1938, kdy došlo k podepsání tzv. mnichovské dohody. Evropské mocnosti – Itálie, Francie, Velká Británie a Německo – stvrdily podpisy svých zástupců, že Československo v zájmu zachování míru musí do 10. října 1938 opustit vymezené území, které postupovalo ve prospěch Třetí říše. I když československá vláda byla přinucena opustit svoje území, a nezbývalo jí nic jiného, než pokorně složit zbraně a odcházet do vnitrozemí, docházelo pořád k neustálým vojenským útokům ze strany henleinovců. Bylo zaznamenáno několik zranění na straně Finanční stráže, ale bohužel došlo i k několika nešťastným úmrtím. Tak například dne 30. září 1938 u obce Sruby u Kdyně byl při boji s dnes již neznámým pachatelem těžce zraněn finanční strážce Blažej Hlůžek¹⁰⁰. Jak jsem již uvedl, těchto událostí bylo bohužel více a to především v tomto roce 1938. Dokonce v dnešní době jde mráz po zádech při čtení zpráv a dokumentů, jež nám líčí, jak Československá republika byla sprostě přepadána, a přesto jsme nakonec byli posléze ještě potrestáni ztrátou našeho území.

Zde bylo nejlépe vidět, o co henleinovcům a nacistickému Německu ve skutečnosti šlo, o mír se rozhodně nejednalo. Byla jen škoda a velice smutné, že situaci v pravém světle neviděly rovněž ostatní zainteresované země – tedy hlavně naši spojenci.

---

⁹⁸ Jednalo se o polovojenskou organizaci, která se skládala z německého obyvatelstva žijícího v pohraničí. Toto obyvatelstvo bylo ozbrojováno a plně cvičeno Wehrmachtem za jediným účelem – poškodit zájmy Československé republiky.

⁹⁹ MAREK, Jindřich. Hraničářská kalvárie: příběhy posledních obránců Masarykovy republiky na severu Čech a Podkarpatské Rusi v letech 1938-1939. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 8086808106, strana 74.

¹⁰⁰ BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291, strana 103.

7.2 Podkarpatská Rus a Slovensko

Na Slovensku a Podkarpatské Rusi se odehrával úplně odlišný scénář. V roce 1938, respektive do listopadu 1938, zde byla velice poklidná atmosféra a nic nenaznačovalo tomu, že by se zde v dohledné době mohly rozhořet nějaké boje. Toto se mělo však brzy změnit.

Dne 2. října 1938 započalo obsazování československého území Těšínska Polskou republikou¹⁰¹ a o měsíc později dne 2. listopadu 1938 došlo k vymezení „nových hranic“ mezi Československem a Maďarskem na základě tzv. Vídeňské arbitráže¹⁰². V souvislosti s tímto dalším nečestným dokumentem byla naše Československá republika okradena o oblasti na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V průběhu listopadu roku 1938 si však nenasytní Maďaři a Poláci uvědomili, že by ještě ze zraněného Československa rádi něco ukrojili, a tak se naplno v těchto oblastech rozhořely boje rovnající se regulárnímu válečnému stavu, kdy na jedné straně stála československá armáda společně se Stráží obrany státu a na druhé straně maďarská armáda, tzv. Honvédové a teroristická organizace nazvaná Szabadszapatok, která byla velice podobná německému Sudetendeutschen Freikorpsu. Maďaři usilovali o co možná největší územní zisky, než na které měli dle Vídeňské arbitráže nárok. I přes velkou snahu Maďarů a značnou vojenskou přesilu však byly jejich akce často neúspěšné a vykoupené početnými ztrátami na lidských životech. Proti dobře organizovanému a houževnatému sboru Stráže obrany státu neměli Maďaři šanci, a i když se někdy podařil Maďarům díky jejich přesile značný úspěch, s pomocí armády se družstva Stráže obrany státu vrátila na svá postavení vítězně.

Nebylo výjimkou, jako při bojích s henleinovci na druhém konci Československé republiky, že členové Stráže obrany státu byli zbaběle přepadáváni, že byli odzbrojováni a unášeni do Polska a Maďarska a že byli bezlítostně vražděni. Při jakémkoliv úspěšném únosu příslušníka Stráže obrany státu do Polské nebo Maďarské republiky, došlo k jejich obvinění a obžalování z úmyslného vniknutí na jejich území s cílem krást, vraždit a rozvracet jednotnou republiku. Místo toho, aby právě Polská republika se spojila s tou Československou před společným nepřítelem - Adolfem Hitlerem - a jeho Německem, byla díky svému zfanatizovanému politikovi zatažena do bojů s naší Republikou československou. Za pár

---

¹⁰¹ Polská republika si již od vzniku Československé republiky nárokovala celé území Těšínska. Poláci využili Mnichovské dohody a dne 30. září 1938 předali české vládě svoje požadavky na územní zisky v Těšínsku, které ovšem bez jakéhokoli ujednání počali právě 2. října 1938 vojensky obsazovat.

¹⁰² Jednalo se o jakýsi dodatek k Mnichovské dohodě, kdy dne 2. listopadu 1938 ve vídeňském zámku Belveder se dohodli ministři zahraničí Německa (Joachim von Ribbentrop) a Itálie (Galeazza Ciano) o vyřešení tzv. „maďarské otázky“, která měla předlohu v Sudetech. Maďarsku bylo postoupeno rozsáhlé území jižního a východního Slovenska a jihozápadní části Podkarpatské Rusi.

měsíců toho mohli Poláci hořce litovat, když jejich země byla jako první země v Evropě napadena právě Hitlerovým Německem.

Družstva Stráže obrany státu v čele s československou armádou musela bojovat o každý kus československého území až do poloviny března roku 1939, kdy byla naše Československá Republika vydána nacistickému Německu a byl zřízen Protektorát Čechy a Morava. Stráž obrany státu a armáda musely nejen ustupovat před stále silícím tlakem ze strany Polska a Maďarska, ale zároveň byly v pasti, když dne 14. března 1939 jsme byli zrazeni Slovenskem, jež vyhlásilo samostatný Slovenský štát. Do této situace se přidalo i povstání místních nacionalistů v Podkarpatské Rusi, tzv. Sičovců, kteří chtěli stejně jako Slovensko vyhlásit samostatný štát¹⁰³. Struktura Stráže obrany státu tak byla fakticky zcela zlikvidována, jelikož její příslušníci už neměli kde a za co bojovat. Zrušení nikoli fakticky ale toliko formálně se odehrálo až dne 21. prosince 1939.¹⁰⁴ Tento výnos byl zdůvodněn tím, že podle čl. 7 výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 poskytuje Protektorátu Čechy a Morava vojenskou ochranu Říše, která vykonává tuto ochranu zřízením vojenských posádek na území Protektorátu.¹⁰⁵

Příslušníci Stráže obrany státu, ale i armáda a ostatní civilní obyvatelstvo museli ustupovat zpět do již nově zřízeného Protektorátu Čechy a Morava buďto přes právě již nově vzniklé samostatné Slovensko, kde byli vojáci a veškeré ozbrojené jednotky odzbrojovány, a dále přes Polsko nebo Rumunsko. Na to mnoho příslušníků Stráže obrany státu a armády reagovalo tím, že zbraně a techniku raději před svým odevzdáním úmyslně poničili. Především při cestě přes Polsko a Rumunsko bývalí příslušníci Stráže obrany státu nebo armády využívali toho, že utekli dále buďto do SSSR nebo Francie, následně i do Anglie, kde se pak zapojovali do zahraničního odboje proti Třetí Říši.

Někteří příslušníci Stráže obrany státu se po 15. březnu 1939 začali aktivně zapojovat i do domácího odboje proti Německu. Během této doby bohužel docházelo v Protektorátu k pronásledování bývalých členů Stráže obrany státu, a obzvláště započal tak velký hon na příslušníky Finanční stráže, kteří byli dlouhou dobu trnem v oku německému obyvatelstvu v pohraničí a bojovali do poslední chvíle za celý náš národ.

---

¹⁰³ Dne 14. března 1939 slovenský sněm odhlasoval vznik samostatného Slovenského štátu pod záštitou Německa.

¹⁰⁴ Nařízení vlády č. 3/1940 Sb. z. a n., protektorátní vlády, jímž se zbavuje účinnosti nařízení vlády ze dne 23. října 1936, č. 270/1936 Sb., o strážní obrany státu.

¹⁰⁵ Erlaß des Führers und Reichskanzlers über das Protektorat für Böhmen und Mähren, Artikel 7: Das Reich gewährt dem Protektorat den militärischen Schutz. In Ausübung dieses Schutzes unterhält das Reich im Protektorat Garnisonen und militärische Anlagen. Für die Aufrechterhaltung der inneren Sicherheit und Ordnung kann das Protektorat eigene Verbände aufstellen. Organisationen und deren Bewaffnung bestimmt die Reichsregierung.

8 Okupace a přechodný zánik Finanční stráže

Dne 15., resp. 16. března 1939 došlo ke zřízení Protektorátu Čechy a Morava, a to výnosem Vůdce a říšského kancléře.¹⁰⁶ Mezitím, před touto událostí došlo k oddělení nově vzniklého Slovenského štátu od naší Republiky a tak pod záminkou pomoci a ochrany byl dne 14. března 1939 pozván tehdejší československý prezident JUDr. Emil Hácha do Berlína na schůzku s Adolfem Hitlerem. Obsah této schůzky by se dal zestručnit následovně – „Vzdejte se, nebo Vás zničíme ze všech stran a nikdo o Vás už nikdy neuslyší.“ V této bezvýhodné situaci, kdy jsme přišli o výhodné postavení našich pevností na hranici a dále jsme přišli o polovinu naší země, nám nezbývalo nic jiného než se vzdát. Čas na boj byl na podzim roku 1938, v této chvíli bylo už pozdě. Prvním dosazeným Říšským protektorem byl ustanoven Konstantin von Neurath¹⁰⁷, který vykonával plnou správu nad Čechami a Moravou.

V době okupace celé země se nacistický režim zaměřoval na ty osoby, které v roce 1938 až do konce bránily svou vlastní zemi. Tito lidé byli popravováni, posíláni do věznic a do koncentračních táborů. Dne 30. září roku 1940¹⁰⁸ došlo k okamžitému zrušení Finanční stráže, jelikož její práce už na území okupovaném nepřátelskou armádou nebyla zapotřebí.

Mnoho bývalých finančníků se v době 2. světové války hojně zapojovalo do protinacistického odboje nejen v zahraničí, ale i u nás, obzvláště tyto bývalé zaměstnance Finanční stráže bylo vidět při květnovém povstání v Praze.

9 Obroda po II. světové válce

Druhá světová válka skončila porážkou Německa a jeho spojenců v květnu 1945. Po kapitulaci nacistického Německa bohužel nedošlo k úplnému odzbrojení všech nacistických vojáků. Především v Československu se stále nacházelo okolo 1,5 milionů vojáků armádní skupiny Mitte polního maršála Schörnera, jenž se snažil se svými muži, co nejrychleji dostat za demarkační linii do rukou Američanů kteří byli k nacistům více než shovívavější oproti Rudé armádě. Dále převážně v pohraničních lesích a úkrytech zůstávaly schovány bývalé

---

¹⁰⁶ Výnos Vůdce a říšského kancléře č. 75/1939 Sb. z. a n. o Protektorátu Čechy a Morava, ze dne 16. března 1939.

¹⁰⁷ Jako říšský protektor působil v Protektorátu Čechy a Morava od 18. března 1939 do září 1941, kdy byl nahrazen Reinhardem Heydrichem.

¹⁰⁸ MAREK, Jindřich. Smrt v celním pásmu: historické reportáže o ostraze čs. hranic v letech 1918-1948. Cheb: Svět křídél, 2000. ISBN 8085280671, strana 173.

jednotky Wehrmachtu, Freikorpsu a podobných nebezpečných individuí ¹⁰⁹, s nimiž mělo po konci války docházet ještě v následujících měsících k nebezpečným střetům.

Po 2. světové válce docházelo k obnově Finanční stráže. První pokusy byly zaznamenány na Podkarpatské Rusi, kdy se do aktivní služby postavilo čtyřicet pět bývalých finančníků, ale jejich služba vzhledem k postoupení Podkarpatské Rusi SSSR trvala jen od listopadu 1944 do konce srpna 1945.¹¹⁰ V této době byli finančníci donuceni území opustit a vrátit se do Prahy. V Čechách se Finanční stráž na hranice dostávala již v květnu 1945, kdy hranice střežila společně s armádou a dále i našimi osvoboditeli, ve větší míře s Rudou armádou a na západě Čech s americkou armádou.

Již po konci bojových akcí v Praze, byli svoláni veškerí příslušníci Finanční stráže, aby se dostavili na Ministerstvo financí. Všichni ti, kteří přežili řádění nacistického režimu, nebo nepadli za vlast v bojích roku 1945 při osvobozování Československé republiky, se dostavili dle rozkazu Ministerstva financí za účelem nastoupit opětovně na svoji dřívější službu. Tito zbylí příslušníci Finanční stráže byli vyzbrojeni vším možným, co měli k dispozici, jakož i ve všech možných uniformách, které jim ještě zbyly ¹¹¹. Ministerstvo financí ihned začalo jednat a vyslalo své strážce hranic na jejich předválečné pozice, které měli okamžitě obsadit a započít svou službu.

Cíl Ministerstva financí byl jednoznačný, a to zabránit vývozu jakéhokoliv cenného majetku z Československé republiky do zahraničí. Zejména Němci, vůči nimž se teď obrátila nenávist a zloba československého obyvatelstva, se snažili odvézt si svůj majetek za hranice, nebo ochránit i to, co si nakradli. Finanční stráž se snažila tomuto počínání jakkoliv zabránit, ovšem docházelo i k takovým informacím, že americká armáda byla z nepochopitelných důvodů více než nápomocná německému obyvatelstvu a dle sdělení a zpráv Finanční stráže docházelo dokonce i k výpomoci s tímto tzv. „stěhováním národů“. Oproti tomu Rudá armáda nebyla tak vstřícná, a na rozdíl od svých amerických kolegů neměla až takové pochopení. Ovšem v dnešní době jsou tyto informace již pouhé dohady.

V červnu roku 1945 se k Finanční stráži přidal ještě Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti. Ministerstvo vnitra dne 30. června roku 1945 svým výnosem ¹¹² přikázalo, aby došlo k rozpuštění jednotlivých dočasných (revolučních) ozbrojených složek a začalo se

---

¹⁰⁹ HOLUB, Ota. Stůj! Finanční stráž!. Praha: Naše vojsko, 1987. Fakta a svědectví (Naše vojsko), sv. 101. ISBN 28-103-87, strana 208.

¹¹⁰ HOLUB, Ota. Stůj! Finanční stráž!. Praha: Naše vojsko, 1987. Fakta a svědectví (Naše vojsko), sv. 101. ISBN 28-103-87, strana 194.

¹¹¹ HOLUB, Ota. Stůj! Finanční stráž!. Praha: Naše vojsko, 1987. Fakta a svědectví (Naše vojsko), sv. 101. ISBN 28-103-87, strana 201.

¹¹² Směrnice č. 3700-26/6-45-V/4 o organizaci Sboru národní bezpečnosti.

jednat o součinnosti Finanční stráže a nově konstituovaného Sboru národní bezpečnosti¹¹³ při ostraze a ochraně státních hranic. Příkladem může být i to, že dne 4. srpna roku 1945 se na hlavním velitelství Sboru národní bezpečnosti v Praze jednalo mimo jiné o začlenění Finanční stráže do jednotek Sboru národní bezpečnosti.

V této době se nejednalo pouze o problémy obsazování zpět získaných hranic. Finančníci stejně jako před zářím roku 1938 nasazovali svoje životy v nelítostných bojích s přívrženci již zaniklé Třetí říše a ostatních zemích, které se podílely na kouskování Československé republiky v roce 1938 a nehodlaly o takto nově nabytá území přijít. Někteří fanatici a záškodníci si nemohli připustit, že válka už skončila, a proto docházelo na hranicích k neustálým bojům.

Oproti letům předválečným byl zde znát velký posun v chování Finanční stráže a jejich spolubojovníků vůči jakémukoliv pašerákovi či nebezpečnému pachateli při přecházení přes státní hranice. V situaci, kdy před Mnichovskou dohodou zahajovali finanční strážci svoji obranu, až když byli napadeni, k tomuto přístupu byli každopádně i nabádáni, v této době již jednali s menší bázlivostí. Kdežto v předválečných letech se finanční strážci a příslušníci Stráže obrany státu obávali jenom vystřelit směrem k hranici Říše, teď již postupovali jednoznačně: zvolání „Stůj! Finanční stráž!“ - varovná střelba - a poté okamžitá střelba po nepříteli. Je jasné, že i v předválečném období, byla-li na příslušníky Finanční stráže vytasena zbraň, neváhali a okamžitě se bránili. Ale je zajímavé a odvážil bych se i tvrdit oprávněné, že přísnější a ostřejší přístup Finanční stráže byl více než zapotřebí.

I v této době docházelo opětovně k pašeráctví. Zároveň fungovalo i silné převádění osob, přičemž většina se snažila utéct před lidovými soudy¹¹⁴ a Rudou armádou zpět na západ, kde byli tito utečenci v poválečné době zcela ochráněni. Finanční stráž si musela dávat též velký pozor na časté krádeže. Pachateli těchto krádeží byli převážně obyvatelé z války zničeného Německa, kde chyběly suroviny všeho druhu a nejlepším způsobem jak si opatřit tyto suroviny, bylo je zaopatřit právě krádeží v Československu. Smutné na tom všem bylo, že hlad, zoufalá situace a deprese z prohrané války a zánik Třetí říše, vyvolal především v Němcích nenávist a agresivitu. Němečtí občané neměli pak žádné zábrany při svých výpadech na naše území střílet po hraničnících a leckdy je i brutálně zavraždit. Z tohoto důvodu nikdo

---

¹¹³ V této době se jednalo o výkonný orgán správy národní bezpečnosti, který byl vytvořen z vybraných příslušníků partyzánských a revolučních jednotek, a z osob, které se vrátily z koncentračních táborů.

¹¹⁴ Jednalo se o trestní tribunály zřízené v Československé republice po skončení 2. světové války na základě tzv. velkého retribučního dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 17/1945 Sb. z. a n., o Národním soudu a Dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti. Cílem lidových soudů bylo trestat spáchané zločiny proti československému obyvatelstvu a státu, jejich majetku apod.

nemůže mít zpětně za zlé, že i při útěku směrem k německým hranicím tyto vrahy Finanční stráž vyprovázela smrtí nábojů, které způsobovalo smrt také na jejich straně.

10 Zánik Finanční stráže

V září roku 1945 armáda opustila své postavení na hranicích a její střežení zůstalo plně na Finanční stráži, Sboru národní bezpečnosti a Pohotovostním pluku¹¹⁵. V následujících měsících docházelo k neustálým machinacím s jednotkami Finanční stráže, přičemž se řada finančníků bouřila, jelikož nesouhlasili se začleněním do Sboru národní bezpečnosti. V poválečné zemi se rychle dostávala k moci Komunistická strana Československa, jež posléze nahlížela na Finanční stráž jako na velmi pravděpodobného odpůrce svého úsilí o získání absolutní moci ve státě.

Politický vývoj v Československé republice nabíral takový směr, který lze k tehdejšímu stavu i pochopit. Pro objasnění je nutné říci, že se zde rozšířil vliv Komunistické strany Československa, jež za sebou měla značnou podporu SSSR a její obrovské armády, která měla více než velký podíl na osvobození Evropy od nacistického Německa. Nutno dodat, že jednak SSSR dobyl rozsáhlé území, ale i proti němu byla postavena převážná většina nacistických vojenských sil, jelikož v tehdejší době mělo větší význam porazit bolševický východ než západní velmoci, které byly svojí politikou a hospodářstvím bližší Německu.

Na druhé straně byly starší vládnoucí strany Československa, kterým ale československé obyvatelstvo nedalo zapomenout to, že jsme se v roce 1938 vzdali „bez boje“ našeho pohraničí a dále že jsme v roce 1939 podlehli německému nátlaku a stali jsme se otroky ve vlastním státě. Není tedy se čemu divit, že v porovnání těchto dvou protikladů se utrápené a psychicky rozpolcené Československo ubíralo spíše ke Komunistické straně, která v roce 1948 získala moc a podržela si ji na velice dlouhou dobu.

Dne 2. prosince roku 1948 byl vydán zákon č. 275/1948 Sb., kterým se přenesla působnost Finanční stráže v celním pohraničním pásmu na Sbor národní bezpečnosti. S účinností od 1. ledna roku 1949 tak došlo ke konečnému zrušení Finanční stráže a převzetí některých jejích příslušníků do řad Sboru národní bezpečnosti. Ke dni 1. dubna roku 1949 se pak Sbor národní bezpečnosti a Finanční stráž definitivně spojily. Rozpuštění Finanční stráže těžce nesli právě finančníci, kterým na minulé doby, kdy jim bylo ctí sloužit Československé

---

¹¹⁵ Jednalo se o polovojenský sbor, který byl tvořen výhradně z řad bývalých příslušníků armády a četnictva. Jejich úkolem bylo vyhledávání a eliminace zbylých jednotek Wehrmachtu, Wehrwolfu apod. a zajištění tak bezpečnosti na našem území.

republice, zůstaly pouhopouhé vzpomínky a povinnost chránit památku padlých kamarádů, kteří této službě obětovali to nejcennější, totiž své životy.

11 Závěr

Ve své práci jsem se chtěl zabývat postavením Finanční stráže jakožto polovojenského sboru, který byl v dobách své slávy nepostradatelným orgánem v historii Rakousko-Uherska, jakož i následně Československé republiky. Snažil jsem se o co nejstručnější přehled existence tohoto sboru, od jeho vzniku, až po jeho zánik v roce 1948.

Na první pohled se může zdát, že se jednalo o orgán ryze celní povahy, a to výhradně za účelem kontroly pašeráků, kteří ve značné míře šířili podloudnictví přes hranice naší Republiky československé. Je pravdou, že toto byl primární úkol Finanční stráže, ovšem na druhou stranu bychom neměli zapomínat, že tito finančníci byli zároveň i ti, kteří nasazovali své životy na ochranu územní celistvosti Československé republiky.

Finanční stráž byla jedním z mnoha orgánů, jež byly přejaty novou československou státní mocí v roce 1918. Finanční stráž jako výkonný orgán státní mocí Československé republiky se často potýkala s problémem časté byrokracie, která mnohdy znemožňovala její řádnou činnost, což se zároveň projevovalo i v situaci, že po celou dobu její existence byla jedním z nejméně zanedbaných státních polovojenských orgánů, a to i přesto, že se jednalo o jednu z nejnáročnějších vojenských – polovojenských - služeb.

Finanční stráž podléhala resortu Ministerstva financí Československé republiky. Postupem doby, a především pak s měnící se celosvětovou politickou krizí ve třicátých letech dvacátého století, začala být Finanční stráž využívána, a její činnost i částečně transformována do prvosledové obrany a zajišťování ochrany státních hranic. Po vzniku Stráže obrany státu ještě více její prvotní činnost počala ustupovat do ústraní a tito strážci našich hranic museli nakonec i s nasazením všech sil bojovat o to nejcennější, a to o své životy.

Mnichovskou zradou a posléze i vznikem Protektorátu Čechy a Morava ale nedošlo ke ztrátě oddanosti a cti těchto mužů. Někteří z nich se aktivně podíleli na československém odboji proti nacistickému Německu, a někteří bojovali třeba i jen na konci války. Ať tak či tak, neměli bychom ani jednu z těchto obětí zlehčovat, ale naopak si jí vážit.

Po konci války došlo k obnově Finanční stráže. Ta se počala vracet ještě na prvotní hranice před Mnichovskou dohodou, aby se zde vrátila ke svému prvotnímu účelu. Bohužel ani v těchto chvílích nesměla být Finanční stráž laxní ve své službě, jelikož v okrajových

částech pohraničí se stále nacházely bývalé jednotky Třetí Říše, které rozsávaly i mezi příslušníky Finanční stráže smrt.

Vlivem odlišného myšlení československého národa po světové válce, a především pak v případě politické změny, došlo na přelomu let 1948 a 1949 k naprostému zániku Finanční stráže, její pozůstatky se pak sjednotily se Sborem národní bezpečnosti.

Ať se už ve Finanční stráži odehrávaly věci dobré či zlé, bylo by hezké těmto obětavým lidem složit hold především za jejich přínos Československé republice a jejich odvahu a oddanost v nejtěžších dnech naší historie, a to v letech 1938 až 1945.

12 Použité prameny a literatura

Literatura

- BENEŠ, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918-1938. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. ISBN 8086011291.
- HOLUB, Ota. Stůj! Finanční stráž!. Praha: Naše vojsko, 1987. Fakta a svědectví (Naše vojsko), sv. 101. ISBN 28-103-87.
- MAREK, Jindřich. Hraničářská kalvárie: příběhy posledních obránců Masarykovy republiky na severu Čech a Podkarpatské Rusi v letech 1938-1939. Cheb: Svět křídel, 2004. Svět křídel. ISBN 8086808106.
- MAREK, Jindřich. Smrt v celním pásnu: historické reportáže o ostraze čs. hranic v letech 1918-1948. Cheb: Svět křídel, 2000. ISBN 8085280671.
- Slovník veřejného práva československého. *Reprint*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 8090275249.
- MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 9788087212394.
- Historie Ministerstva financí 1918 - 2004, BONĚK, Václav, Ing., KREJČÍ, Jan, JUDr., KROUPA, Jiří, JUDr., PhD. PAVEL, Jan, Ing.
- JIRÁK, Jan. Na stezkách krále Šumavy. 2., upr. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2005. Průvodce historií západních Čech. ISBN 8086125637.

Právní předpisy

- Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918, **č. 11/1918 Sb.**, o zřízení samostatného státu československého.
- Zákon ze dne 25. ledna 1914, **č. 15/1914 ř.z.**, o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika).
- Zákon ze dne 13. listopadu 1918, **č. 37/1918 Sb.**, o prozatímní ústavě. O národním shromáždění.
- Zákon ze dne 20. března 1919, **č. 153/1919 Sb.**, jenž se týče oddělení správy finanční od správy politické.
- Nařízení vlády republiky Československé ze dne 7. července 1919, **č. 380/1919 Sb.**, kterým se upravují služební a hmotné poměry finanční stráže na Slovensku.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 7. července 1919, **č. 381/1919 Sb.** o zvýšení nejnižších požitků finanční stráže na Slovensku.

Zákon ze dne 7. října 1919, **č. 541/1919 Sb.**, jímž se upravují poměry státních zaměstnanců, jakož i zaměstnanců v podnicích a fondech státem spravovaných.

Zákon ze dne 12. prosince 1919, **č. 28/1920 Sb.**, o reorganizaci finanční stráže.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 17. ledna 1920, **č. 40/1920 Sb.**, o zřízení a služebních poměrech pohraniční finanční stráže.

Nařízení ze dne 2. března 1920, **č. 131/1920 Sb.**, jímž se upravují platy zřízenců finanční stráže.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 4. března 1920, **č. 157/1920 Sb.**, jímž se provádí zákon ze dne 12. prosince 1919, čís. 28 Sb. z. a n. z roku 1920, o reorganizaci finanční stráže.

Branný zákon republiky Československé ze dne 19. března 1920, **č. 193/1920 Sb.**

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 14. května 1920, **č. 351/1920 Sb.** kterým se částečně mění nařízení vlády ze dne 4. března 1920, č. 157 Sb. z. a n., o reorganizaci finanční stráže, a ze dne 17. ledna 1920, č. 40 Sb. z. a n., o zřízení a služebních poměrech pohraniční finanční stráže.

Nařízení ze dne 4. června 1920, **č. 387/1920 Sb.**, o úpravě starobních požitků příslušníků důchodkové kontroly, pohraniční finanční stráže a bývalé finanční stráže, jakož i jich pozůstalých.

Zákon ze dne 24. června 1920, **č. 418/1920 Sb.**, o úřadu pro zahraniční obchod.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 13. července 1920, **č. 442/1920 Sb.**, kterým se upravuje zahraniční obchod a provádí zákon ze dne 24. června 1920, čís. 418 Sb. z. a n., o úřadu pro zahraniční obchod.

Nařízení ze dne 7. září 1920, **č. 530/1920 Sb.**, o stejnokroji pro pohraniční finanční stráž.

Zákon ze dne 3. března 1921, **č. 99/1921 Sb.**, kterým se mění některá ustanovení zákonů ze dne 17. prosince 1919, čís. 2 a 3 Sb. z r. 1920, o odpočivných požitcích státních zaměstnanců.

Nařízení ze dne 10. listopadu 1921, **č. 412/1921 Sb.**, kterým se provádí zákon ze dne 3. března 1921, č. 99 Sb., pokud se týká zřízenců bývalé finanční stráže

Vládní nařízení ze dne 18. října 1923, **č. 201/1923 Sb.**, kterým se upravují služební poměry pohraniční finanční stráže.

Vládní nařízení ze dne 4. září 1925, **č. 189/1925 Sb.**, o odpočivných a zaopatřovacích požitcích zřízenců bývalé finanční stráže a jejich pozůstalých.

Zákon ze dne 24. června 1926, **č. 103/1926 Sb.**, o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců (Platový zákon).

Vládní nařízení ze dne 7. července 1926, **č. 114/1926 Sb.**, o úpravě služebních a platových poměrů pomocných zřízenců.

Zákon ze dne 8. dubna 1927, **č. 53/1927 Sb.**, o ročním kontingentu branců, o náhradní záloze a o některých změnách branného zákona.

Vládní nařízení ze dne 15. července 1927, **č. 103/1927 Sb.**, o úřednických kategoriích a úředních titulech,

Celní zákon ze dne 14. července 1927, **č. 114/1927 Sb.**

Vládní nařízení ze dne 15. září 1927, **č. 141/1927 Sb.**, jímž se vydávají nové branné předpisy.

Vládní nařízení ze dne 13. prosince 1927, **č. 168/1927 Sb.**, jímž se provádí celní zákon (c. z.).

Vládní nařízení ze dne 19. října 1928, **č. 175/1928 Sb.**, o příplatcích zřízencům bývalé finanční stráže, případně pohraniční finanční stráže ve výslužbě a pozůstalým po těchto zřízencích, zemřelých v činné službě nebo ve výslužbě.

Nařízení vlády ze dne 19. prosince 1930, **č. 202/1930 Sb.**, kterým se provádějí předpisy o organizaci finanční stráže a upravují její služební a některé platové poměry.

Vládní nařízení ze dne 23. října 1936, **č. 270/1936 Sb.**, o strážci obrany státu.

Vládní nařízení ze dne 13. května 1938, **č. 106/1938 Sb.**, kterým se nově upravuje předpis o stejnokroji finanční stráže a dozorčích úředníků.

Výnos Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939, **č. 75/1939 Sb.**, o Protektorátu Čechy a Morava.

Vládní nařízení ze dne 21. prosince 1939, **č. 3/1940 Sb.**, jímž se zpravuje účinnosti vládní nařízení ze dne 23. října 1936, č. 270/1936 Sb., o strážci obrany státu.

Dekret presidenta republiky ze dne 19. června 1945, **č. 17/1945 Sb.**, o Národním soudu.

Dekret presidenta republiky ze dne 2. října 1945, **č. 86/1945 Sb.**, o znovuvybudování finanční stráže v zemích České a Moravskoslezské a o úpravě některých služebních a platových poměrů příslušníků finanční stráže.

Dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, **č. 138/1945 Sb.**, o trestání některých provinění proti národní cti.

Vládní nařízení ze dne 26. dubna 1946, **č. 119/1946 Sb.**, o úpravě některých služebních a platových poměrů příslušníků finanční stráže.

Zákon ze dne 2. prosince 1948, **č. 275/1948 Sb.**, kterým se přenáší působnost finanční stráže v celním pohraničním pásmu na Sbor národní bezpečnosti.

Internetové stránky

http://www.1-prapor-sos.wz.cz/sos/vyzbroj/pu_vz_33.html

http://www.veteranarmy.cz/data/nase_zbrane_a_tehnika.pdf

http://www.zollwache.at/zollwache/Die_Zollwache_seit_1830_WZ.pdf. Kurzer Abriss aus der „Geschichte der Österreichischen Zollwache“ von Oberst i.R. RegRat Ferdinand Hampl

Archivní materiál

Státní oblastní archiv v Plzni

archivní fond Exponovaný četnický štábní důstojník Plzeň

důvěrné spisy (zn. Dův.), ročníky 1921 – 1929

hlášení o použití služební zbraně (zn. Pob.), ročníky 1921 – 1927

archivní fond Oblastní velitelství SNB Klatovy

důvěrné spisy (zn. Dův.), ročníky 1941 – 1945

archivní fond Oblastní velitelství SNB Plzeň

důvěrné spisy (zn. Dův.), ročníky 1945 – 1948

tajné spisy (zn. Taj.), ročníky 1945 – 1948

tajné spisy – zpravodajské (zn. Taj. zprav.), ročníky 1945 – 1948

archivní fond Krajský soud Klatovy, ročníky 1947, 1948

manipulace (1924) 1928 – 1941, 1945 – 1949, vlastní soudní agenda – trestní spisy zn. Tk, ročníky 1928 – 1941, 1945 – 1949

archivní fond Krajský soud Plzeň, I

manipulace 1896 – 1923, vlastní soudní agenda – trestní spisy zn. Vr, ročníky 1919-1923

manipulace 1924 – 1949, vlastní soudní agenda – trestní spisy zn. Tk, ročníky 1928-1949

Úřední tisky

(československá) Sbírka zákonů a nařízení ...

státu československého, 1919 – 1938

státu česko-slovenského, 1938

Republiky česko-slovenské, 1939

Sbírka zákonů a nařízení, 1939

Protektorátu Čechy a Morava, 1939 – 1945

Republiky československé, 1945 – 1948

Sbírka zákonů Republiky československé, 1948 – 1951

Věstník Ministerstva financí, 1919 – 1941, 1945 – 1949

Věstník Ministerstva vnitra, 1919 – 1941, 1945 – 1949

13 Résumé

Tato diplomová práce se zabývá vznikem a následně činností Finanční stráže Československé republiky. Jednalo se o polovojenský bezpečnostní orgán, jehož účelem bylo prvotně dohlížet a zabraňovat pašeráctví v prostoru pohraničí Československé republiky, a zároveň Finanční stráž měla za úkol chránit státní hranice před neoprávněným překročením cizích státních příslušníků. Finanční stráž existovala již před vznikem samostatné Československé republiky, ovšem jako jeden z mnoha institutů Rakousko-Uherska byla i ona převzata do nového politického uspořádání. Cílem této práce bylo především seznámit se s pojmem Finanční stráže. Vymezit její základní funkce a činnost, a oddělit ji tak od čistě vojenských sborů.

Tato práce ve své první části stručně a přehledně vypráví o vzniku a prehistorii Finanční stráže, a jejím následném vývoji až k plně fungujícímu státnímu orgánu Československé republiky. Ve vztahu k podřízenosti vůči Ministerstvu financí Československé republiky se tedy v této práci vypořádávám i s částečným rozborem tohoto ministerstva.

V následující kapitole tato práce vymezuje budování Finanční stráže. Popisuje první okamžiky Finanční stráže v Československé republice a dále uvádí i příklady vybavení a výstroje Finanční stráže. Rovněž se zde nachází vylíčení a popis organizace a struktury Finanční stráže. Dále pak dělení funkcí příslušníků Finanční stráže, a vylíčení služby Finanční stráže i na konkrétních událostech.

V následujících kapitolách nalezneme rovněž zmínku o politické krizi ve 30. letech 20. století, která měla za následek transformaci Finanční stráže, a následně přizpůsobení nové činnosti Finanční stráže spočívající převážně ve střežení státních hranic společně s dalšími ozbrojenými složkami Československé republiky. Vzhledem k měnícímu se postavení Finanční stráže se zde objevuje i zmínka o Stráži obrany státu, jehož součástí se Finanční stráž v polovině 30. let 20. století stala, a se kterou posléze bránila i samostatnost Československé republiky.

Další část této práce se věnuje především postavení Finanční stráže ve vztahu k Mnichovské dohodě z roku 1938, která znamenala nedobrovolné postoupení části hranic nacistickému Německu, a také vzniku tzv. Druhé republiky, která končí vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava.

V závěrečné části se pak popisuje život a trýzeň příslušníků Finanční stráže v době Protektorátu Čechy a Morava, a to až do konce II. světové války. Finanční stráž se v

poválečném období vyskytuje již velice krátce, jelikož na konci roku 1948 a přelomu roku 1949 došlo k zániku Finanční stráže spojením se Sborem národní bezpečnosti.

14 Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit befasst sich mit der Entstehung und nachfolgend der Tätigkeit der Finanzwache der Tschechoslowakei. Es war einer paramilitärischen Sicherheitsdienst, deren Zweck war in erster Linie Schmuggel im Bereich der Grenzregion der Tschechoslowakei zu überwachen und zu verhindern, während Finanzwache beauftragt wurde die Landesgrenzen gegen unbefugte Überschreiten von Ausländern zu schützen. Finanzwache bestand vor der Entstehung der unabhängigen Tschechoslowakei, sondern als einen von vielen Instituten von Österreich-Ungarn, wurde sie zu einer neuen politischen Ordnung genommen. Das Ziel dieser Arbeit war es, mit dem Konzept der Finanzwache vertraut zu machen.

Dieser Arbeit im ersten Teil erzählt kurz und deutlich über den Ursprung und die Vorgeschichte der Finanzwache und die anschließenden Entwicklung zu einer voll funktionsfähigen Staatsgewalt der Tschechoslowakei. In Bezug auf die Vorlage an das Finanzministerium der Tschechoslowakei war daher in dieser Arbeit und beschäftige ich mich mit einer Teilanalyse des Ministeriums.

Im nächsten Kapitel definiert diese Arbeit der Finanzwache Gebäude. Es beschreibt die ersten Momente der Finanzwache in der Tschechoslowakei und gibt auch die Beispiele für Geräte und Ausrüstung der Finanzwache. Es gibt auch Darstellung und Beschreibung der Organisation und Struktur der Finanzwache. Darüber hinaus ist die Aufteilung der Funktionen Mitglieder der Finanzwache und Vertretung der Finanzwache auf bestimmte Ereignisse.

In den folgenden Kapiteln wir finden Erwähnung der politischen Krise in den 30er Jahren des 20. Jahrhunderts, die in der Transformation der Finanzwache geführt, und die anschließende Verabschiedung einer neuen Tätigkeit der Finanzwache, bestehend hauptsächlich in der Staatsgrenze Bewachung, zusammen mit anderen Streitkräften der Tschechoslowakei finden auch. Durch die Änderung der Position der Finanzwache erschienen hier und Erwähnung des Staatlichen Verteidigungsgarde, die die Finanzwache in der Mitte der 30er Jahre des 20. Jahrhunderts umfasst geworden ist, und die letztlich verhindert und die Unabhängigkeit der Tschechoslowakei.

Ein weiterer Teil dieser Arbeit konzentriert sich hauptsächlich auf die Leistungsfähigkeit der Finanzwache in Bezug auf das Münchner Abkommen von 1938, das die unfreiwillige Zuordnung der Grenzen von Nazi-Deutschland gedacht, und auch der so genannte Zweiten Republik, die mit der Ankündigung des Protektorats Böhmen und Mähren endet.

Der letzte Abschnitt beschreibt die Angst des Lebens und die Finanzwache Mitglieder zu der Zeit des Protektorats Böhmen und Mähren, bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges. Finanzwache in der Nachkriegszeit tritt für eine sehr kurze Zeit seit Ende 1948 und Ende 1949 aufgehört Finanzwache mit dem Korps der nationalen Sicherheit.

15 Abstract

This diploma thesis deals with formation and activities of the Financial Guard of the Czechoslovak Republic. It was a paramilitary security authority whose primary purpose was to oversee and prevent smuggling in the border area of the Czechoslovak Republic, simultaneously the Financial Guard was tasked with protecting the state border from unauthorized crossing of foreign nationals. The Financial guard existed before the establishment of the independent Czechoslovak Republic, but as one of the many institutes of Austria-Hungary it was also taken over into a new political arrangement. The aim of this work was to get acquainted with the term of Financial Guard. Define its basic functions and activities, and separate it from purely military churches.

This work, in its first part, briefly and clearly talks about the establishment and prehistory of the Financial Guard, and its subsequent development to a fully functioning state body of the Czechoslovak Republic. In relation to subordination to the Ministry of Finance of the Czechoslovak Republic, I also deal with the partial analysis of this ministry in this work.

Next chapter of this work defines the construction of the Financial Guard. Describes the first moments of the Financial Guard in the Czechoslovak Republic and gives examples of equipment of the Financial Guard. There is also an outline and description of the organization and structure of the Financial Guard. Furthermore, the division of functions of the members of the Financial Guard, and the depiction of the Financial Guard Service on specific events.

In the following chapters, we also find a reference to the political crisis in the 1930s, which resulted into transformation of the Financial Guard, and consequently the adaptation of the new Financial Guard activities, mainly in the surveillance of the state borders together with other armed forces of the Czechoslovak Republic. Due to the changing position of the Financial Guard, there is also a mention about the Guard of the State, whose part the Financial Guard in the mid-1930s was, and which subsequently defended the independence of the Czechoslovak Republic.

Another part of this thesis is devoted mainly to the position of the Financial Guard in relation to the Munich Agreement in 1938, which meant an involuntary transfer of part of the border to Nazi Germany and the creation of the so-called Second Republic, which ends with the declaration of the Protectorate of Bohemia and Moravia.

The final part describes the life and harassment of members of the Financial Guard during the Protectorate of Bohemia and Moravia, until the end of the Second World War. In

the post-war period, the life of financial guard was very brief, since the end of 1948 and at the turn of 1949 the Financial Guard was dissolved by joining the National Security Council.

16 Klíčová slova / Key words

Klíčová slova:

Finanční stráž, ochrana, pašeráctví

Key words:

Financial Guard, protecting, smuggling